

1

בעוה"ת

1234567

ספר

שו"ת מהרש"ג

חלק ראשון

חלק אורח חיים ויורה דעה

מאת הרב הגאון הגדול וכ"י

מרי"ה שמעון גרינפעלד זצ"ל

שה"י אבוקסיק בידסענטמיהאלי יצ"ל (במדינת אונגארן)

אשר השיב לשואליו אמרי אמת

והרביץ תורה ברבים והעמיד

תלמידים לאלפים

יצא לאור ע"י בן המחבר

וכעת הוצא לאור עולם על ידי נכד המחבר זצ"ל

יחיאל קערפעל

בן לאמרי"ה וצדיק המנוח ה"י נפתלי קערפעל זצ"ל

חתן הרה"גוה"צ מהר"י שלמה אליעזר ראטטענבערג

הלוי זצ"ל הי"ד וזמ"ק דק"ק סעטרהאלי חתן סרן המחבר זצ"ל

שנת הודח רבינו שמעון לפ"ק

נרשג קס"ו

4

א.מ.ס. ביקר

ל אצת גילוי

פ"ח

ס"ט"ל

דפוס ברזולוצית מסר - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
קצ"נ. שבו"ג וקל"ג. א. זכ"ל דפוס - 2
גאון אוריית ג"ס
הגאון אוריית
אוריית אוריית

סימן יא

סעמיכאלו יל"ו. תרס"ט לפ"ק. שוכ"ט לכבוד ידידי הרבני המופלג חו"ב וכו' כשי"ח מו"ב ישראל בערנשטיין נ"י בקראסנא.

קבלתי מחבני דבר מו שיש לו ספק לשרוף לנזים

הנזרים לנזנים, אשר המנהג במלאכה כזו שכל הפועלים העוסקים במלאכה יקבלים שכרם רק בקבלות, דהיינו מכל חלק או מאה לנזים שעושים ושורפים סכום ידוע, והם אינם רוצים לקבל המלאכה זולת אם יעשו להם לעשות מלאכתם גם ביום ש"ק, ושאל מעבי"ה חו"ב אם ראוי להניחם או לא ואשיב. כי לדעתי יש מקום להחיר דברי דקו"ל ברו"ח סי' רמ"ד ובמלאכה מחובר או אפי' הגשם לנזך מחובר כגון לסתת חבנים ולשפץ עזים למטן יהי' ראויים לשקטם בצנין גם בקבלות אסור דלא כר"ח מ"ה הא הטעם הוא משום שהרו"ח יאמר שכירי יום וינהו, אבל הענין של שריפת ועשיית לנזים לפי הידוע אין עושין מלאכה זו בשום מקום ע"י פועלו שכירי יום, וכמעט אי"ל כלל לעשות מלאכה זו ע"י שכירי יום מהטעמים שכתב מעבי"ה נ"י נראה דיש להחיר בקבלות, ומשום דלא שייך כאן מראות עין שהרו"ח יאמר שכירי יום וינהו כגיל כיון דאין עושין מלאכה זו כלל ע"י שכירי יום, וכמו דלמרי' בש"ס דמותר להכשיר שרב אפי' שהעבדים יעבדו צד בשבת משום דכיון דהדרך לתתם באריות, הרו"ח יאמר אריסא אריותיה קעביד בה"ד צד, ועיין בש"ט אר"ח סי' רמ"ג דאף דמרחץ ורחיים אסור להשכיר מ"מ במקום שהדרך להשכיר או לתת באריות מרחץ ורחיים מותר להשכיר, ומינה דהכ"ד במלאכת עשיית לנזים דהמנהג הוא רק לעשות מלאכה זו בקבלות ג"כ יש להחיר.

ונראה דמ"מ אין להחיר האידנא ימנהג הוא עש"י הרוב ונפרע בעיריות גדולות נבנות כל הבתים רק ע"י אומן בקבלות וא"כ ימא ג"כ דמותר להניח את האומן לננות אותם בשבת כיון דלא שייך בא"ז חשב הרו"ח שיאמרו שכירי יום וינהו, דשאני בצנין דאף גם בזמן הזה נהי דמהדרך לננותם ע"י אומן קבלן מ"מ האומן קבלן אינו צונה בעלמו אלא שוכר לו פועלים שכירי יום כידוע, וא"כ מי שיראה שבונים את הבית בשבת וישאל את הפועל הצונה, ישיב לו שהוא עובד בעד שכר פעולה כך וכך ליום, וכיון שכן שפיר יש מקום לומר דהבעב"ב בעלמו שכר אותו לשכיר יום ומשאל לו פעולתו בכל יום ועובד על ידו בשבת, דמה לי הבעב"ב מה לי האומן הקבלן, כמו שלפי האמת שכר אותו האומן הקבלן כך יכול להיות ששכרו הבעב"ב בעלמו, אבל בידון שריפת לנזים לפי ידיעתי אין שום אחד אפי' הפועלים הקטנים שיצמד בשכירות יום רק לכולם מוטל הכדול עד פועל הקטן כחופר האדמה משלמים בקבלות דהיינו מכל מאה

מעבד, והרי צמח מקומות בש"ס אמרי' דנשי' שניה עליו הכתוב לעבד, ומשמע דאם לא שניה אינו מעבד אף שהוא מה"ח וגבי' לנזות קו"ל דחבלת אינו מעבד את הלבן אף דחבלת דלוריתא הוא, וא"כ גם צמי וכו' נהי דמה"ח צמי שלא יהיו נפרדים בשום מקום ולכן המ' וכו' שבלוחות צמם היו עומדים, מ"מ יוכל להיות שאינו מעבד כמו צאם יוד"י הש"יין והע"יין שאינם נוגעים לדעת המהר"ב"י ואינו רואה חילוק בין זה לזה, אמנם צאמת לקושטא דמילתא גם דברי מהר"ב"ה י"ל לדבר תמוה צמח שמצואר צדכיו דביוד"י הש"יין והע"יין שאינם נוגעין גם קודם החיקון הם כשונים מה"ח ורק משיס חומרא הכריכי לחקן ולדעתי תמוה כיון דבעינן כתיבה תמה מה"ח ודאי צאם יוד"י הש"יין והע"יין ודומיכן אינן נוגעין בגוף האות עם הקו שלהם ודאי לאו כתיבה תמה הוא, וא"כ ודאי פסול מדלוריתא הוא, והא דקש"א לי' למהר"ב"ה דא"כ למה מועיל בחו"מ חיקון לאחר שכתב להבן ולא פסול משום שלא כסדרן, תי' הדבר מצואר בשו"ת רד"ס ח' אר"ח סי' ד' בשם הפרמ"ג דתמות הכתב ראוי להיות שלכ"ס ורק גוף הכתב פסול התורה שלכ"ס, אבל קודם חיקון ודאי גם ביוד"י הש"יין והע"יין ודומיכן שאינם נוגעין פסול מה"ח, ועכ"פ אין חילוק בין יוד"י הש"יין ודומיכן הנפרדין ובין מ' סחומה וכו' הנפרדין וחיקון מכוון דלא כקב"ס וכן מוכח דעם הרד"ס ברו"ח סי' א', שוב ראיתי במכתבך בין שני חלואי לנזים שזיינת שהמקד"מ והגאון מבערואן נ"י חולקים על הקב"ס צד, והנה אין ני ספרים הללו אבל גם דעתי נראה שדבריהם נכונים צד לדוגא.

ערך נחטורתי עש"י צמח צד שמשחק הרי"ח"ס וכמנ"א מצואר צאם כתב מלת מלא ומחך הוי"ו היתירה והרחיב ה"י למטה עד סמוך גה"י ולמעלה נשאר מחולק אם יש להשכיר צד ועי"ש במנ"א בפני אר"י, ולי תמיה לדעתי ה"י הדין נותן כגון זה להראות התיבה לחינוק לחלו"ע ואם יקרא אותו לחי"ב אהת כשר ואם יקרא אותו לשתי תיבות פסול, משום דמה דליתא בש"ס גבי וי"ו דויכ"ב דאופסק להראות לחינוק הוא רק למשל ולכורות דכל ענין ספק בכתיבה גבי סחומ' סמכין על הכתנת חינוק לחלו"ע, דמני' ילפי' דהכ"ד בכל עניני ספיקות אפי' צאם הספק הוא על התיבה הנחלקת לשתיים או על שני תיבות המקורבים ונראין כתיבה אחת ג"כ סמכין על הכתנת חינוק וכ"כ בספר קב"ס צמ"י ז' ספי' צ' דגם בענינים אלו סמכי' על חינוק, א"כ אם התיבה נראה מלמעלה כנפרד וכשתי תיבות ומלמטה כמחוברת וכתיבה אחת באופן שעי"ז יש ספק אם נראית כתיבה אחת או כשתי תיבות, הוי כשאר ספק שהדין הוא דהכתנת חינוק לחלו"ע מכריע להכשיר או לפסול ותמיהני על האחרונים מפרשי הש"ע ומסתיקו בהלכות שלא הערי צד, וכוני צד ידירו דו"ש וש"ת.

שמעון גרינפעלד

צקבלנות, ואם האיסור משום גזירה אמאי יהיה מותר מחיל, ועכ"ח דרק משום מ"ע הוא].

סיומא דפסקא נ"ל להתיר חמסם בתנאי שלא יהיה שום פועל העובד בשכיר יום לא האל הישראל, ולא אלל שום אחד מהקבלנים, והיינו שגם האומנים לא יהיה אללם פועלים העובדים בשכירות יום, דאלי"כ יהיה דומה לבנין בחים דכחצתי לעול דעתי לאסור שכשוף אף במקומות דהמנהג הוא רק לבנות בחים ע"י שמוסרים לאומן קבלן, מעטס דסוף כל סוף האומן קבלן שובר לעלמו פועליה שכירו יום והם הם הבונים ועושים המלאכות, ולזאת אין להתיר רק אם המנהג שכל הפועלים מקטן ועד גדול אינם עושים רק צקבלנות כני"ל לשלם להם נכח מזה או אלף, וגם שכן יהיה המנהג בכל המקומות הידועים לנו, או נראה להתיר במקום הפסד, ומוצן ג"כ שח"ו שיאמר נו מעלתו אח"כ דבר מענין המלאכות בשב"ה ולא ילך שמה כלל ולא ידבר עמו מענין המלאכה, וצונאי שיסכים המרא דאתרא ושלא יהיה ח"ו"ש חילול השם בדבר, ומחמת ערבת החלמודים לא נפניתו לפלפל יוהר ידידו.

או מכל אלף לבנים שיטעו או ישרפו, צכה"ג שפיר נראה להתיר משום דאין כאן מלאכה בשכירות יום כלל וזה נ"ל סבירא נכונה לחוק, ועוד נראה לחלק בין בנין בחים לבין עשיית ושריפת לבנים, ולבנות בחים צקבלנות שפיר יש מקום לאסור אף צאם מנהג המקום יהיה לבנות רק ע"י קבלנות, דנתי דמנהג אנשי אותו המקום לבנות רק ע"י קבלנות, מ"מ אין מנהג כל העולם כן וחיישי לאורחים הבאים ממקומות שהמנהג לבנות ע"י שכירי יום, אבל בנידון עשיית ושריפת הלבנים לפי הגרסה דבכל המקומות המנהג רק לעבוד ע"י קבלנות מהטעמים שכתב מעכ"ח נ"י וכן אני בהיותי במינקאטש שאלו נ"כ שירפי הלבנים על ענין שבח ואמרו ג"כ שהמנהג בכל המדינה וכל מקום שהם יודעין לעשות רק ע"י חשלומי קבלנות, א"כ נראה ודאי דאין לחוש שמה צמדינה אחרת עושין אותה ע"י שכירי יום צאופן שנהוג לאורחים משם, ואפי' נחוש גם לזה מ"מ צודאי אין לחוש שמה יצאו אורחים ממדינה אחרת וכמו דאמרי צצ"כ פי חזקה הבחים לענין חזקה דמיהודא לגלול לא כוי חזקה משום דאין השיירות מלויות ואין המחאה נשמע, ולכן נראה דמלאכה זו של עשיית ושריפת לבנים ודאי אין לחוש ומותר אליצח דכ"ע והדברים קו"ח ממשי"כ צש"ע אר"ח סי' רמ"ג עמ"י צי' הני"ל דאפי' צמרח צמקום שהמנהג ליתן צאריסות דמותר א"כ כ"ש בנידון דידן דהמנהג כן בכל המדינה, ואף להוציא צמה"ק ח' אר"ח סי' י"ב שכתב דהש"ע צסי' רמ"ג מיידי דוקא צעומד צרחוב שאין ישראל דר צה, מ"מ הלא טעמו הוא רק משום דאלי"כ אכתי יש לחוש לאורחים העובדים ושצ"כ עיי"ש, אבל בנידון דידן דהוא מנהג מדינה מותר בכל ענין אף לדבריו.

שמעון גרינפעלד

סימן יב

הגדה

סעמיהאלי יא"י: סעמ"ע לפ"ק.

שוכ"ע לכבוד ידידי האצרך המופלג חו"ב וכו' מו"ה **ראובן חיים קליין** נ"י אבן יקרה צק"ק צי' קערעסטור יע"א.

מכתבו קבלתי להודיע חו"ד צדבר שלכן צצמהמ"ר אשר צשמחפללן מנחה צש"ק והרצה פעמים מחפללן סמוך לחשיכה מאוד ומוכרחין לקרב ס"ח אלל החלון למען יראו לקרות צו ולא מניחים אותו על אותו השלחן צהפסק מפה בין ס"ח לבין השלחן אם מותרים לעשות מן השלחן הני"ל ספסל לצורך ישיבה שמה צצמהמ"ר אשר הספסל לא יהיה לה רק קדושה צצמהמ"ר ודעה מעכ"ח ניטב להתיר מעטס דהרי אפילו צחיבה ע"מה אמרינן צפרק צני העיר דה"י רשאים לשנותו משום דהוי רק צשמיש דשמיש, ורק דכיון דחזא דקא מניחים עלה ס"ח אמינא דשמיש קדושה הוא ואסור, וא"כ זה דוקא צכסא קצוע שקורין עלי צקביעות יש לחוש לכך ולא צשלחן זה שאין קורין עלי אלא צאקראי צמנחה צש"ק צשמחפללן סמוך לחשיכה ודאי דאין לחוש להכי עכ"ד.

וגם דעתי ניטב להתיר ואוסף צה עוד עממא שהרי אפי' צכסא קצוע לקרות צס"ח עליו מצואר צמדרכי וצרא"ש צמנילה מוצא צציי צצו"ח סימן קנ"ד להתיר משום דצוה"י אין רגילות להניח ס"ח צלא מעפחה חתיו עיי"ש א"כ מכ"ש צכורסייה שאין קצוע לקרות עליו ודאי דאין לחוש שמה אידע שהניחו ס"ח צלא מפה, ועוד נ"ל דהרי בשלשן אין רגילות וכו' שכתבו המדרכי והרא"ש הני"ל ודאי

איברא דמדברי הרצונו מאיר המוצא בחוס' ע"י צד"ה אריסא אריסותי וכו' נראה דאוסר קבלנות מעטס אחר והוא משום דכיון דהעושה מלאכה נוטל רק מעות צשכרו, אבל המלאכה הוא כולה של ישראל לכן אסור מה שאין כן נצי אריסות או שכירות דנוטל העכו"ם העובד פירות מן המלאכה גופה צשכרו לא גזרינן משום דצבוא להתיר גם צשכיר יום משא"כ צקבלנות גזרינן ולפי דבריו היה מקום לומר דמה דאסור צקבלנות אינו משום מרחה עין אלא טעם האיסור הוא משום ההלכה צדין וכעין גזירה הוא, וגבי אריסות ושכירות דנוטל חלק צגוף הפירות לא גזרינן משום אחיה לחלוף, וגבי קבלנות דהמלאכה הוא לגמרי של ישראל גזרינן, ולפי הני"ל גם בנידון דידן צעשיית ושריפת הלבנים היה אסור לעשות צשבת על ידי עכו"ם צקבלות, כיון דהמלאכה היא לגמרי עבור ישראל, ואין העכו"ם נוטל אלא מעות ולא לבנים, חמסם ראויה צספר שו"ח הרד"ס חלק אר"ח סימן י"ז שהעיר צזה והעלה להלכה דדעה רוב הפוסקים הוא דלא צכה"מ, ואין לחוש שיטעו העולם צדין ורק טעם האיסור הוא משום דיצברו העולם שהוא שכיר יום, וא"כ צני"ד של מלאכה עשיית לבנים דנחפרסם לכל שהוא קבלנות מותר כני"ל, [ויש ראי' ממה דמצואר צמ"ק וצירושלמי דאם הוא מחוץ לחתום מותר

יעוה מצפנים בטוהה חלקה ח"כ שוב אין חשש ג"כ על שם אחה דבר צעין בין הנסכים שהרי העוהה מעכבה שלא יכניס שום חמץ צעין בין הנסכים וכוונה הרי הוא חלקה ואין צד-שום סדק וא"כ גם מלך זה אין חשש כ"כ. אמנם עכ"ז מלך המנהג י"ל לאסור ועטמי צוה הוא שהרי מצוה צ"ע שם בסעיף כ"ו ברמ"א צהגה לענין כלי זכוכית דאף שהשמישן בלונן מעלי"ט ח"מ אפילו הגעלה לא מהניחא לכו לענין פסח משום שאנו חוששין שדין ככלי חרס והרמ"א מסיים שכן נוהגין ודבר זה העתיק גם בש"ע ההניח וכן כל המעתיקים ולכאורה קשה דמה צדך הימח דיוגן ככלי חרס הא אפילו בכ"ח גופייהו מצוה צ"ע בסעיף כ"א דמועיל צוה הגעלה ומלוי ופרוי כל שהי השמישן רק בלונן, ועכ"ה י"ל דכו הוא רק מדינה אבל מלך המנהג בחמת אינו מועיל לכו לא הגעלה ולא מילוי ועירוי [וג"ל ד"ל דבמחמת הטעם של מנהג שלנו הוא משום דאנו חוששין לדעת הרשב"א והר"ן שהבאחי למעלה דס"ל דכיון דהבשר שג כלי י"י"ג משוה מהבשר שאר כלי איסור, ולכן אין ללמוד לשאר איסורים אף לאותן שהשמישן בלונן שיעיל צוה הגעלה או מילוי ועירוי וכן ראיתי בצ"ח הגר"א שם בא"ח סימן תנ"א וכן צדית מאיר על הא"ח שם שכתבו דהך דינא דמועיל הגעלה או מילוי ועירוי צ"ח שהשמישן בלונן לענין חמץ הוא פלוגתא בין הפוסקים וצ"ח שם העיר ג"כ דיש סתירה בדברי הג"ה גבסעיף כ"ו הי"ל להדין המצוה צ"ע בסעיף כ"א הי"ל ע"י"ש], והא דבספר מעדני שמואל מביא צ"ח הגאון מצערשאן ז"ל דמועיל צוה הגעלה לא מירי אלא לענין דיעבר דאי עבר ושמתם צוה ע"י הגעלה או מילוי ועירוי לא נאסר מה שהשתמשם צה"כ, אבל לכחלה דדאי אין מחירין בהשתמשם צוה צ"ח אף ע"י הגעלה או מילוי ועירוי ולפי הגר"ה אף האורגה נהגו עלמא בן כי בשחייתו צמוקאטש ראיתי מהדויותם שהיו לפנינו שלא התירו צ"ח הכשר להשתמשם בכלי זכוכית של חמץ לא בצגעה ולא במילוי ועירוי וכן נהגתי אני אח"כ כשנתקבלתי שמה למו"ץ אחריכס.

דאודות נר העלסקטערי צו"מ, י"ל דאסור. בין בהצטרע דאסור לכבוה צו"מ, ואף גחלת של מחכות קיל עפי לענין איסור כיצוי דאף בשבת ואף צלריך להציבוי גופא מ"מ אין האיסור כיצוי אללא אלא מדרבנן ומצוה צ"ח צ"ח במסכת שבת ובש"ע א"ח סימן של"ד מ"מ כיון דעכ"פ הציבוי אסור גצה מדרבנן שוב אף צו"מ אסור לכבוה אף גחלת של מחכות דכיון דכיצוי לאו אוכל נפש הוא אין חילוק בין יו"ט לשבת דכלי איסורי דרבנן שאינן אוכל נפש אסורין צו"מ כמו שאסורין בשבת ולהצטרע נראה גם כן דאסור, דבהצטרע נר העלסקטערי הוי הולדת אור חדש, דבמה שנוגעין הדראטין זה לזה נולד הור חדש, ואם כן אסור לעשות פעולה שיגעו הדראטין זה צוה כמו דאסור לבוא"ח אור מעלים ואצנים, דדאי אין חילוק בין אם צריכין לעשות הפעולה של הולדת האור ע"י כח גדול לבין אם די לעשות הפעולה ע"י דבר קל כמו גבי עלסקטערי דכ"י נגישה צעלמא נולד אור ומ"מ אסור דסוף כל סוף

כיון דער פחה לא הי' כאן שום אור וע"י הנגישה של הדראטין נולד אור חדש, שוב אסור לעשות כן צו"מ עוב, וכמדומה לי שצדיותו צמוקאטש ראיתי צ"ח מן המתקטים שצדית צ"ח הש"ת צ"ח י"חק להגאון מלעמבערג ז"ל שאסור בהצטרע העלסקטערי מעטם שכתבתי ועתה אין הספר הי"ל תחת ידי, וכנני צוה ידיו מחו דו"ש.

שמעון גרינפעלד

סימן סה

סעמיהאלי י"ו. שנת תפ"ג.

7 פה צעירוי יש להם לכמה ישראלים דרעש מאשינען ומאז באחי לכאן לא שאלו אחי אודות הדישה בשבת, ושאלתי אותם היאך הם נוהגים בשבת, ואמרו כי החירו להם חכמים ע"י שנותנים לפועלים הנוחשקיים צדישה שהם עכ"ה חלק קבלות והיינו דמכל מעטער חבואה שידוש בהמשין הם מקבלים אח"ה פראלענע מהחבואה הנקחת בשכר הדישה, והמשין אינם טומאה צרשוחו של ישראל, וגם אינם אומרים להם לרש בשבת רק העכ"ה הדשים אדעתא דנפשיכו קא דשים למען יקבלו חלקם ממה שדשים כנ"ל.

אך ע"ז הוי קשה לי דלכאורה אין הכיחור הזה מספיק אלא לענין היחור עשיית המלאכה של הדישה מה שהעכ"ה דש בשבת ע"ז שפיר מועיל נה דעכ"ה מקבל חלק ואדעתא דנפשי קצבד כנ"ל, דאף דגם הישראל מרווח צמה שהעכ"ה עושה מלאכה בשבת מ"מ לית צדא אחי איסור בעשיית המלאכה, ומצוה צ"ח דסוף פ"ק דע"ז גבי שדה דמותר להעכ"ה לעבוד צוה בשבת באריסות אף דבאריסות הרי גם הישראל נהנה ממ"ה שהעכ"ה עושה המלאכה בשבת ח"כ ה"ד הכא לענין היחור עשיית המלאכה לא איכפת לו צמה שהישראל נהנה [ושמ"ח צ"ח סימן ל"ה דרובה לאסור כה"ג שהישראל נהנה הרי צמח חולקי עניו המחברים האחרונים עיין בנשו' מהר"ם שיק א"ח סימן ל"ב], אבל אחתי מה שהישראל ניטל מה שהמשין שלו מרווח בשבת שהעכ"ה הי"ל נעשה בהרווח ע"י המשין והדישה שמשלמין צעלי החבואות שדשים שם מכל מעטער ומעטער ששה קולה גראם חבואה ואם המשין דש בשבת ערך מאה מעטער חטים מרווח הישראל שנותנים לו ערך ששה מעטער חטים וכוח לכאורה שער שבת גמור שהרי המשין שלו מרווח לו בשבת שער זה, והנה הישראלים בכלי משין הללו הציבו לי דהם לוקחין השכר של שבת מעורב עם השכר של חול והוי שער שבת פהצגעה דמותר בא"ח סימן ש"ז, חולם התשובה הוא לא הוכשר נעיני, דבכה"ג לא הוי צהצגעה שיהיה מותר כיון דהעכ"ה צבל התבואה שדשן צעצור הוא משלם שער עבוד כל מעטער ומעטער שדשן לו, וממילא אם דשין צעצור בהמשין בשבת מאה מעטער הוא משלם שער עבוד זה ששה מעטער, ח"כ הששה מעטער הללו בשכר הישראל בשבת על ידי

יהי רשאי הישראל ליעול שטר דכיון דאסור לו להשכיר
 משום איסור שטר שנת, אי"כ ממילא הוי כמו חזר ללא
 קיימא לאגרא, ושוב לפי הסברה הי"ל ממילא לא חשבו
 השטר שטר שנת, והרי מפורש להיפך בש"ע או"ח סוף
 סי' רמ"ה דאפי' אם אפו עכו"ם בהנור ישראל בשנת
 בטכ"ח של ישראל ונתנו לו פת או דבר אחר בשטר האפיייה
 [עיין במהכ"ש שם] דאסור לו לקבל מהם הפת או הדבר
 אחר שהצילו לו בשטר האפיייה משום שטר שנת הרי ללא
 אמרי' דכיון כחזר ללא קיימא לאגרא ולא יתחשב מה"ט
 שטר שנת, אבל האמת יורה דרכו דכיון כיון הי"ל מורים
 דכל שהישראל מקבל השטר מעורב אף שהחויב של השטר
 לא הי מעורב מי"מ כבר הו"ל שטר שנת בהבלטה, ובאמת
 זה ל"ע ומדברי הפוסקים צ"ח ש"ו נראה ללא ס"ל סברה
 זו ולכן אפשר לדידכוו באמת בכל ענין אסור ודבריהם
 מסתברים.

אמנם מלאחי רא"י מדברי הגמרא דבעה"ג לא הוי שטר
 שנת והוא דכרי איתא בספ"ק דע"ז דלא ישכיר
 אדם מרחץ שלו לגוי מפני שנקרא על שמו וכגוי יעשה
 בו מלאכה בשבתות ויו"ט, אבל שדה מותר דיאמרו דכור
 ארים ואריסותי קעביד ופריך ע"ז בש"ס מרחץ נמי יאמרו
 אריסותי קעביד, ומשני אריסות למרחץ לא עבדי אינשי.
 והנה מנאר מדברי ש"ס בללו דכא אם הי דרך לעשות
 אריסות במרחץ גם מרחץ הי מותר ליתן לעכו"ם באריסות
 ולכאף קשה נכי דמשום עשיית מלאכה שהעכו"ם עושה
 בשבת לית לן בה משום דהעכו"ם אדעתא דנפשי קעביד
 לקח חלק שלו כיון שיש לו חלק בהרווה מי"מ אכתי יש
 לאסור ליתן באריסות משום שטר שנת שהישראל אסור
 לו לקבל חלק רווה שלו משום שטר שנת והוא שלא בהבלטה
 וא"כ על הא דפריך בגמ' מרחץ נמי אמרי ארים אריסותי
 קעביד הו"ל להגמרא לתרץ דגבי מרחץ לא עבדי ארוסות
 משום איסור שטר שנת ושאינו גבי שדה ללא שייך צ"י שטר
 שנת כמובן משום דאין הרווה בא בכל יום אלא בסוף
 השנה, אלא ודאי מוכח מדברי הגמרא דלא שייך גבי רווה
 של המרחץ שטר שנת וא"כ בה"ד גבי רחיים ורעש מאשין
 [ועתה ראיתי שיש לדחות ק"ח רא"י זו ולומר דאכתי אם
 הי' המנהג ליתן המרחץ באריסות הי' תולים באריסות
 ובאמת אין הישראל לקח רווה כלל מהרחייה של שנת
 אלא הגוי עושה כולו בשנת אדעתא דנפשי לנד], אבל
 אכתי יש להבין עממא מאי כיון דשטר שנת אסור למה
 יהי מותר גבי מרחץ ודכוותי, ולכאף הי אפשר לומר
 דלא אסרו חכמים שטר שנת אלא באם השטר הוא מחמת
 שגופו של האדם מרווה לו בשנת כמו צמי ששומר את
 התינוק ואת הפרה ואת הזרעים וכל דכוותי אבל באם
 כליו וחפצים שלו מרווים לו בשנת איה שטר לית לן בה,
 וכדי שלא יהי הדבר חידוש י"ל ג"כ ק"ח עעס לדבר,
 דבשלמא כשגופו מרווה לו בשנת איה שטר ע"י מלאכה גופו
 אזי נהי דמלאכה היתר הוא כגון ע"י שמירה איה דבר
 מי"מ כיון דגופו שייך מלאכות אסורות מן התורה גזרו
 חכמ"ל שלא יקבל בשנת שום שטר ממלאכות גופו אפי'
 ממלאכה היתר גזירה אטו מלאכות אסורות, אבל כליו

המאשין שלו, אי"כ מה צדק שהעכו"ם יתן אוחס לו מעורב
 עב השטר מה שמגיע לו בעד מה שדש בימי החול וכי זה
 יהי נקרא שטר שנת בהבלטה, ואטו אם ראונו נעשה שומר
 לשמור זרעים או פרה בעד שטר זהב אחד ליום ושומר גם
 בשבת, ולאחר ששומר כמה ימים יתנו לו הבעלים שטר כמה
 יהיום ביחד נימא ג"כ שיכ"י שרי משום דהוא מקבל השטר
 מעורב והוי שטר שנת בהבלטה, דכא ודאי ליתא דכיון
 דמי"מ מגיע לו השטר בעד כל יום ויום, אי"כ ודאי בה"ד
 צכה"ג של נידון דידן אם חנאי השכירות שבעד כל מעטער
 מגיע קך וכך שטר וגדוש כמה מעטער בשבת, בודאי
 ח"נו מועיל מה שהישראל מקבל השטר של כמה ימים מעורב
 ביחד דצכה"ג ודאי לא הוי שטר שנת בהבלטה שיכ"י מותר
 רק כמעט דמי היתר עם דמי איסור ציהד ומלאחי למורי
 הגאון ז"ל בהשו" מהר"ם שיק הי' או"ח סי' ל"ו שהעיר
 בסברה זו ונראה ק"ח מדבריו בתשובה זו ובסוף התשובה
 ל"ו שמסקנתו באמת לאסור לדוש הבואה של אחרים
 בשטר מעטס זה וכן מלאחי אח"כ עוד בשו"ת תורת שי
 סי' תקי"ע שהעיר ג"כ בזה.

איברא דבשו"ת מורי מהר"ם שיק הי"ל צ"ח ל"ו הקשה
 דאי"כ דזה לא חשבו הבלטה ייקשה ג"כ על דברי
 הרמ"א באו"ח צ"ח רמ"ה סעי' א' אשר מקור דבריו
 המה מדברי הר"ן ספ"ק דע"ז דמחיר גבי תנור שהוא של
 ישראל והעכו"ם הוא שותף ליעול חלק בעד מה שאופין
 בחוכו אם אין המלאכה מועלת כלל על הישראל ואין
 הישראל מתעסק בימי החול נגד מה שמתעסק העכו"ם
 בשבת דמ"ד המלאכה אין איסור דהעכו"ם אדעתא דנפשי
 קעביד והישראל נועל שטר שנת בהבלטה עיי"ש, והקשה
 ג"כ למה יתחשב כה"ג בהבלטה הלא מה שמרווה התנור
 בשבת הוא דבר נפרד לעלמו ומכ צדק שהוא מקבל אוחו
 ביחד עם מה שמרווה ע"י התנור בימי החול הרי הוא ג"כ
 רק כמעט שערובת דמי איסור ודמי היתר ביחד ולמה
 יהי מותר, ומרחץ בשו"ת מורי הי"ל דהתם שאני דהחלק
 שיש לו להישראל בתנור הוא בשנת כמו חזר ללא קיימא
 לאגרא, וממילא אינו מגיע לו להישראל עפ"י הדין שום
 שטר, ומלאח דהשטר שמקבל אין זה שטר של תנור כלל
 אלא מתנה בעלמא הוא זוכה ולא חשבו שטר שנת כלל,
 ומשמע דבאמת אין הישראל יכול לחבוט שטר מן הדין
 עכ"ה"ד, ולשונו מגומגם ק"ח ואינו מוצן היעב כוונתו,
 אבל לפע"ד זה הוא כונה דבריו להמעיין היעב דבריו
 במהותיות, אבל אין דעתו נוחה בתי' בזה חדא דלפי דבריו
 ילא לנו הדין דמי שיש לו חזר ללא קיימא לאגרא יהי
 מותר לו ליעול ממנו שטר שנת ואין הסברה מסכמת לזה,
 ומשום דנהי דהלא אינו מחויב לשלם, נמי"מ כשהוא משלם
 שטר תנורו של חבירו הוא משלם, ושוב ראוי שיכ"י נקרא
 ע"יו שם שטר שנת ועוד קשה דאי"כ למה כחצ הר"ן
 שיעול את השטר בהבלטה שטר שאר הימים דוקא, הלא
 כיון דלאו שם שטר שנת עלה משום דכיון כמו חזר ללא
 קיימא לאגרא אי"כ אפי' בלא הבלטה שטר שאר הימים
 ג"כ הי' לו היתר לקבל השטר, ועוד ולפי סברה הי"ל
 אי"כ מכל כלי ישראל שנעלו הגוי בשנת ועשה עמה מלאכה

והפלו כיון דאין קיי"ל דשכיחה כלום ניכר כלל בשבת אי"כ
 לית בהו חשש מלאכה אסורה מה"ח כלל לא גזרו חכמ"ל
 לאסור שבת כליו והפלו בשבת, אמנם אף שהדבר ניתן
 להאמר מ"מ הרי מליוו להרא"ש וטור בא"ח סי' רמ"ג
 גבי שכירות של מרחץ במקום שהוא מותר כגון שנחפרם
 שהוא בשכירות שכתבו דמ"מ בע"י שלא ישכיר על יום
 השבת בלבד משום דכיון דהוא שבת הלא ישכיר על הדש
 אי שבוט כי היכא שח"י בהבטחה, ומוכח מדבריכם דאפי'
 שבת דלאו מגופו הוא ג"כ אסור בשבת וכן מוכח
 נמי משי"ע או"ח סימן רמ"ו דכתבו נטוין השכרת כלום
 דמשכיר על יום השבת בלבד שייך שבת אסור, ומוכח
 מכל הני"ל דאפי' שבת כליו והפלו בשבת ג"כ הוא
 אסור [ובאמת שהדבר לר"ך קלה טעם מ"מ לאסור בזה
 כיון דיש לחלק כו"ל].

ולכן נראה דמן ההכרח לחלק באופן אחר והוא דכמי
 דחזוין לענין איסור מלאכה ש"י עכו"ם שמחלקי'
 בין שכיר יום לבין א"ס הוא עושה בקבלנות דשכיר יום
 אסור לעשות מדינה ומי"ע אסור אף שהיא עושה להישראל
 מלאכה בביתו של עכו"ם ובדבר חלוש, אבל העושה בקבלנות
 מדינה מותר רק במלאכה מחוברת או בביתו של ישראל
 אסור מפני מ"ע, ור"ח שמדינה מותרת שהרי במלאכה
 חלוש והוא עושה שלא בביתו של הישראל מותר כמו בכובס
 ועורות לעבדן דמותר, ואפי' במלאכה מחוברת לאסור מ"מ
 כל שהוא עושה חוץ לתחום מותר כמבואר כל זה בפוסקים
 ובשי"ע או"ח סי' רמ"ד, ואף שלכא"י קשה מה בין שכיר
 יום לעושה בקבלנות הא גם גבי שכיר יום כוונת העכו"ם
 הוא רק עבור עצמו לקבל המעות בעד מלאכה היום ולכא"י
 גם בזה שייך ק"ח לומר דלעובד עצמו הוא עושה כמו שאינו
 אינמיים בקבלנות דאדעתא דנפשי קטניד לקבל המעות,
 ועכ"ה שאפי"כ יש חילוק בין זה לזה דשכיר יום ניכר
 המלאכה שבת ויתר ממה שהוא ניכר בקבלנות וכחצתי
 מזה במק"א, אבל עכ"פ הרי אנו רואין שיש חילוק בין זה
 לזה אי"כ ויכול לומר דכמו שיש חילוק בין עושה על הזמן
 לעושה בקבלנות לענין היתר או איסור השו"ת גוף המלאכה,
 כמו כן יש חילוק ביניהם לענין היתר קבלת שבת שבת דפי"כ
 לא אסרו חכמ"ל שבת אלא שבת שהוא מקבל בעד
 הזמן של שבת בזה אסור בין אם הוא מקבל שבת עבור
 מלאכה גופו בין שהוא מקבל שבת עבור מלאכה כליו, אבל
 כל שהשכיר שהוא מקבל בעד מלאכה קבלות של כליו והפלו
 שבת אינו חכר הזמן כלל דרך משל בא"ס משלמין בעד
 מה שדשן לא כפי הזמן בעד כל שבת דישת כך וכך, רק
 בקבלנות דכיוונו מכל מעטער סכום ידועה בין בדישה
 ובין בטחינה כיון דקבלנות על אופן הני"ל אין מחזירין את
 הזמן כלל ואין ג"מ כלל באחזה יום ובאחזה שבת הוא דש
 או עוחן צב"ה"ג אף שהוא נעשה בשבת מ"מ צב"ה"ג לא
 אסרו חכמ"ל שבת שבת כלל, ואי"כ במרחץ על אופן
 שהרוחצים צו משלמין שבת בעד קבלנות הרחיצה לא שייך
 שבת שבת כלל ולהכי א"ס ה"י המונה לחת את המרחץ
 לעכו"ם באריכות ולא ה"י כאן איסור מלאכה להעכו"ם
 גם משום שבת שבת ליכא, ולכן הוכרחה הגמי לתרן

דנכר אסור במרחץ משום באריכותא למרחץ לא עבדי אינשי,
 ומינה דה"ד לדרעש מאשין ורחיים וכל דכוותי כל שמשלמין
 שבת דישת וטחינה בקבלנות מכל מעטער ליכא משום שבת
 שבת כן ולפענ"ד, ונלענ"ד דזה הוא כוונת המג"א בסימן
 רמ"ד סק"י"ח במשי"כ דשלא בקבלנות ליכא משום שבת
 שבת וכו' אבל במשכיר שייך שבת שבת טו"ש, ולכא"י אינו
 מובן למה גבי קבלנות לא שייך שבת שבת, וכבר העירו
 בזה מפרשי המג"א עיין בוד אפרים ובמהש"ק שם ולפענ"ד
 המחש"ק כיון למה שכתבתי דכל שהשכיר הוא בעד קבלנות
 דכיוונו משלמין בעד כל מעטער לא בעד השעה כיון דאין
 שום ג"מ באחזה זמן היא נידוש או נטוין לא שייך בזה
 לאסור משום שבת שבת, ומ"מ נראה דה"ס השכר מגיע לי
 בעד ערחת גופו כגון א"ס רחובן משלם גבמעון בעד כל חפץ
 והפך שיניו לו במקום פלוני כך וכך, ושמעון מניח לו
 ההפלים באותו מקום בשבת, אפשר דמ"מ אין להחיר את
 השכר אף דהשכר מגיע לו רק בקבלנות ולא בעד הזמן
 משום דמ"מ אין רח"י מגמרא להחיר אלא צב"ה"ג ראיכא
 תרתי למעלותא דהיינו דהשכר הוא בקבלנות ולא בעד הזמן
 וגם השכר אינו מעבודת גופו של הישראל אלא הוא מכליו,
 ולכן שפיר אפשר לומר דכל שהשכיר הוא מערחת גופו
 אפי' א"ס השכר צ"ל בקבלנות אפשר דאפי"ה גזרו בו
 משום שבת שבת וד"ל, [וא"ס כניס הדברים הללו יתיישב
 כמה ק"י מה שרואין שכוונת עלמא נהחיר כמו בכמה
 מקומות לוקחין שבת מקום שטובלן שם בשבת, וכן בכמה
 מקומות שטבולין אחרות בשבת ונוטלין גם בשבת ולוקחין
 שבת, ובצב"ה"ג שבת תקיעות והפלות ושחיטה צו"מ, משלמין
 להשו"ב ששוחט התרנגולת, ולא שמעתי לפקפק משום שבת
 שבת ווי"ט, ולפי הני"ל יה"י מיושג הכל דכל הנך לוקחין
 שבת על עשיית הפעולה בקבלנות ובצב"ה"ג לית צ"י משום
 שבת שבת ווי"ט ואף שכתבתי דבא"ס העושה בגופו יש
 להחמיר גם בקבלות, מ"מ אפשר דהטעם תופסין דגם
 בשבת ערחת גופו יש להחיר כל שהוא בקבלות.

איברא דעל משי"כ למעלה לחלק לענין איסור עשיית
 מלאכה ש"י עכו"ם דמותר מדינה בקבלות
 ובשכיר יום אסור מדינה והקשיחו דלכא"י בשניהם כוונה
 העכו"ם הוא רק לקבל שבת אלא לעשות עושה לישראל
 ולמה יהי בזה אסור ובזה מותר, ראיתי בכשו"ש להסביר
 החילוק באופן אחר, והוא דודאי אינו מועיל מה שהעכו"ם
 עושה לקבל המעות כיון דמ"מ עושה המלאכה לזורך
 הישראל, והא דמותר בקבלות הוא רק משום דמה שהעכו"ם
 עושה בזמן איסור זה עושה רק אדעתא דנפשי ולא
 אדעתא דהישראל כלל דמלך הישראל ה"י יכול לעשות
 המלאכה בזמן היתר, אבל בשכיר יום נא שייך זה דגם
 מלך הישראל אינו יכול לעשות אלא בזמן איסור דהיינו
 בשבת ולא לא מועיל מה שהעכו"ם עושה ומקבל מעות
 עבור הפעולה ולפי"ז נמצא דמה שאנו אומרים גבי קבלות
 דמותר משום דהעכו"ם אדעתא דנפשי קטניד, הכי פירושו
 דמה שהעכו"ם עושה בזמן האסור הוא אדעתא דנפשי
 ולא אדעתא דהישראל כלל, ולפי"ז אין כאן רח"י כ"כ לנדון
 זידן, וגם לפי"ז יהי מובן היטב טעם דברי הרמב"ם

סימן סו

המוצא בס"י רמ"ד גבי פועל מיוחד נכחיבה וכו' דמתיר
אף בשכיר יום כל שאין הישראל מקפיד, משום דבזה שייך
ג"כ לומר דמה שהעבדים נזחר לעשות בזמן החסור הוא
רק לדעתה דנפשי ואין להישראל שום ג"מ בזה ודמיה
ממש לקבולת].

מונקאטש י"ו. שנת תרס"ו.

שוכ"ט לכבוד אהובי ידידי הרב המופלג החסיד
הנגיד חו"ש הקש"ת מו"ה פרץ קליין נ"י בעורקא.

עוד אמרתי בהני דרעש מאשינען דאפטר דלא שייך בהו
... איסור שבת, דהרי לריך לריך הדישה להסיק
המאשין ע"י עולם או בעמזין, והנה כשנו הדבר דאש"ג
דשכר שבת אסור מ"מ צודאוי מותר לו לקבל שכר בעד
העלים או הבעמזין שלי, דהוי כמו מי שנקח דבר של הצירו
בשבת ואכלו או הפסידו דלא יעלה על הדעת לומר דלא
ילטרך לשלם משום דהוי שכר שבת כיון דהתשלומין הם
רק בעד החפץ שלו שאכלו או הפסידו, ואפי' אם הצירו
מרווח בו ג"כ לית לן בה, ואף דנמלא שהמוכר מרווח
בשבת מ"מ כיון דהרווח הוא בהחפץ או בהדבר מאכל
לית לן בה, ועוד דכיון דמה שמשלם בעד החפץ אין בו
משום שכר שבת א"כ שוב אף דהמוכר מרווח בה מ"מ
ג"כ שוב אין איסור דזה הוי שכר שבת בהבלעה דהרווח
הוא נבלע בחוך דמי הקרן של החפץ, וכיון שכן א"כ
גם גבי דרעש מאשינען הללו י"ל, דכיון דבעד העלים
והבעמזין של הישראל בעל המאשין צודאוי מותר לו לעול
שכר, א"כ כיון דמקלס תשלומין הללו הם של היתר, ממילא
אף שנוטל שכר הרבה ונכלל בו גם בעד הדרעש מאשין,
מ"מ שוב הוי שכר שבת בהבלעה יהכל מותר, וגרסה
מדברי הפוסקים והש"ח דהא דשכר שבת בהבלעה מותר,
לה בעי' שיהי' דוקא הזמן של היתר הרוב כגון שיהי'
דוקא שכיר שנה או חדש או שבוע, הלא אפי' אי נוטל
שכר בעד שלשים שעות והשעות הללו מתחילים כמו ג'
אי ד' שעות קודם השבת, וכלים כמו בכמו צ' או ג' שעות
אחר השבת חשוב ג"כ בהבלעה, אף דהשעות של שבת
הם הרוב, מ"מ כיון דלא נקלץ השכר על השעות של שבת
לבדם רק מעורב עם אחת שעות של חול מותר, וי"ל
לדבריהם דהא דנקטה הגמ' בס"פ הזהב ואם ה"י שכיר
שבת שכיר חדש שכיר שנה מותר, לאו דוקא נקטה הגמרא
באופן שהיתר הוא הרוב הלא אורחא דמילתא נקטה דכן
הוא הדרך עפ"י הרוב, אבל באמת אפי' אי ה"י מושכר
כנ' לי שעות ג"כ מותר לו לקבל שכר על השעות של ימי
השבת אף דהשעות של שבת הם הרוב דגם בכה"ג חשוב
הבלעה, וא"כ כמו כן צידון הדרעש מאשינען כיון דמעורב
בהשכר שמשלמין לו גם שכר העלים והבעמזין שנותן בעל
המאשין א"כ שוב הוי השכר שהוא נקבל מכל מעטער
שדשין או שעותיים שכר שבת בהבלעה ולית צ"י איסורא
משום שכר שבת כן נלפענ"ד ללמד זכות על פרנסת אחינו
צ"י בגלות המר הזה, ודי' ילמד עלינו זכות בכל עניינינו
וע"ז בלעבי"ת פה סעמייהאלו.

מכתבו קבלתי עוד קודם חג הפסח העבר ומחמת כי
הייתי ערוך אז בעניינים אחרים הנזכרים להלכה,
והענין שכתבתי לא ה"י נוגע כ"כ להלכה לא השבחתי אז
וגשכתי אח"כ הדבר ממני והיום מזכרתי וצאתי להשיבו
בדבר אשר חמה מעבי"ת נ"י על דברי הח"י בס"י חמ"ג
סק"ז וגמשיך אחריו הפרמ"ג בא"ח שם שהביאו בשם המ"כ
שיען כי מה שחמץ אסור מדי' שעות ולמעלה אינו אלא
מדרבנן לכן השביתן להיום מע"ה עד ל"ה חמ"י שהרי
במ"כ בספר מבא השמש מ"ש פ"ע כהז' להדי' להיפך
לענין חמץ שהוא דרבנן השעות מע"ה עד ש"ה
שכ"ד ויפה תמה ואין צידי ליושב דבריו הלא או שנימא
שע"ס נפל בדבריו וי"ל מע"ה עד ש"ה [או שנימא
שבמחכ"ה שבת ולא העתיק ופה].

ידידע ידידי נ"י שבגוף הדבר גם לדעתי דברי הלבוש
שהביא במ"כ שם לומר דבכל מקום שזכר בדברי
רז"ל שעות היום הכונה לחשוב מע"ה עד ש"ה כגון לענין
זין ק"ש ותפילה וכדומה נכונים מאד שכן מבואר ג"כ
בצי"ארי בגר"ח באו"ח סי' תנ"ט וכחז' שאין לזוז מה
עיי"ש ואף שהמג"ח בס"י נ"ח לא כהז' כן וידוע כחו
של המג"ח בצורה מ"מ א"ח להכחיש הנראה בחוש שבזמן
הקופת ניסן והשרי שהיום והלילה שיום גם אז היום גדול
מהלילה ורק שאז יש מע"ה עד שקיעתה כמו משקיעתה עד
זריחתה, א"כ מבואר הוא שה"כ שעות של היום שחשבו
הכמ"ל הוא רק מהבן החמה עד שקיעתה וכן י"ב שעות
הלילה הוא משקיעת החמה עד זריחתה וכן כהז' גם
בח"י בס"י תנ"ט שם וגם מלד' הסברה הוא כן דכיון
דהאי היקף השמים נראה להעומדים על הארץ בכל מקום
הנקרא להחובבים אופק, וחצי ממש נכסה תחת הארץ
והחמה בתקופות הללו מהלכת בשור' אם כן כל כך זמן
שצריכה לילך על חצי היקף השמים הנראה זמן כזה
ממש צריכה שתלך על חצי היקף שמים הנכסה מאחור
ומבואר הוא לפי"ז ש"ב שעות זורחת וי"ב שעות שוקעת,
ודבר הנראה בחוש הוא גדול וחזק מכל הראיות, ואש"ג
דמע"ה חשוב יממה וכבר יולאין אז ידי חובת ק"ש ותפילה
מ"מ לענין לחשוב ה"י שעות לענין זמן ק"ש המבואר בשי"ק
דברכות וגמרה עד ג' שעות וכן לענין זמן חפלה ד' שעות
שהכונה מה"כ שעות של היום הכונה עכ"ה מנה"ת.

ידידע עוד דלפי הכ"ל מה שאמר בפי רוב בני תורה דשיעור
מיל הוא י"ח מינוט ויאל' להם ממש"כ הש"ע בה'
מליחה סי' ס"ט והמחבר באו"ח סי' תנ"ט הכ"ל, ומקורו
מחב"ד לפי הכ"ל אינו כן ואני אוסר אפילו בדיעבד בלא

שמעון גרינפעלד

ספר

שו"ת מהרש"ג

חלק שני על ארץ ויד וחלק א' על חרמ ואבהע"ז

מכבוד אדמ"ר הרב הגאון הקדוש בריק חר"פ המפורסם בחריפתו ועומק בינתו פאר הדור והדרו נזר ישראל ותפארתו רבים הלכו לאורו כקש"ת מרנא ורבנא **שמעון גרינפעלד** זצוקלה"ה
 אב"ד ור"מ בעיר סעמיהאלי יע"א

בן א"י הרב הגאון הצדיק החריף עצום בקי בשים ופוסקים ראשונים ואחרונים נ"י עה"י פה"ח
 כקש"ת מרן

מה"ר **יהודה גרינפעלד** זצוקלה"ה
 אב"ד ור"מ בעיר הנ"ל

אשר השיב לשואלו אמרי אמת לערך חמישים שנה ואור תורתו זרה תחילה בעיר מונקאטש ולבסוף בעיר סעמיהאלי והרבין תורה לאלפי תלמידים מופלגי תורה ויראי השם.

אספתי ולקטתי תשובות אלה עם טורח ויגיעה רבה וזכיתי בעזה"ת להוציאם לאור עולם ביחד עם קונטרס קול יהודא מא"ז הגאון מהר"י זצ"ל הנ"ל שנדפס בסוף הספר

ה"ל ע"י תלמידו ובן אחיו של מרן המחבר
מרדכי גרינפעלד
 ראב"ד קהל יראים "קהל ישראל" חיינה יע"א

עיה"ק **ירושלים** תובביא
 שנת תשכ"א לפ"ק

חלק 2

אומר לו שיאכיל אותה צודלתי אסור משום לפי' ועיי'ש עוד בסוף דבריו וראה להדי' דגם לדבריו צדון שלנו אסור הוא. כו"ש ושי"ת: ספמיחאלי י"ו הרד"ש לפ"ק.

שמעון בן צפת

סימן ב.

לכבוד ידידי המופלג הנגיד
מרה עקיבא בלזי ג"י
בקראמנא יצ"ו.

אחדשה"ט 76
נדבר שאלחו שיש לו מהאדון שלו זכות שיוכל לחטוב ככל שגם מביער של האדון עלים שני יאך וייער הוא בחוף החמוס של כעיר ושכר ערלים לחטוב ומשלים להם שכר בקבלנות כיונו צעד כל קוואדראט-מעטער סכום ידוע כי בן המנהג במלאכה זו והערלים רואים לחטוב גם בשבת, ולמעלה באתה אין שום נפקותא אם יחטבו בשבת או לא ואין לו שום הנאה ממנה שהערלים חוטבים בשבת רק הערלים רואים למשוך בן לפונת פתחם, ואם לא ימלא מעבית ראונו שזה אלו יתבעל כל הכבירות ששכר אותם לחטוב ויכה לו מחכ הפסד מרוב שזמן יתון לו על החטיבה מהיער באופן שמה יעבר הזמן ויסוד כל העלים, ודעה מעבית להחיר מזד חרי עשמי ח) משום דעסק כזה של מלאכה חשיבה עלים מהיער מפורסם לכל שאינו נעשה אלא ע"י קבלנות, ב) משום דכיון דהיער הוא של האדון והאדון בלאכ"ב חוטב שם עלים בשבת אי"כ לא יוכר כ"כ מלאכה הישראל בשבת ושאל תור"ד. ואני אומר דכן אמת דשני עשמי הביחור שכתב מעבית טובים הם ורואים לסמוך עליהם וכבר כתבתי י"א לשאל אחד (ועיין שו"ת מהרש"ג ח"א ארי"ה סימן א) להחיר מה"ע מלאכה עשית ושריפת לנזים דהיינו לפשות "אוראלקטן" ולשרוף אותם ע"י עכו"ם והעכו"ם עושה אותם בש"ק. משום דבמלאכה עשית ושריפת לנזים המנהג בכל המקומות לשלם רק מכל חלק שיעשה כפי הסכום שהוא משוה עם הפועל, וביחורתי שם שמי"ת אינו מוטיל להחיר לנזות בית בשבת על ידי קבלנות חף בשמים כללו דבעיירות הגדולות אין המנהג לנזות רק בקבלנות ומשום דשאינו גבי בנין בחים דכתיב דבמנהג לנזות בית ע"י אומן הנקרא "אונטערנעמבער" מי"ת הקבלן אומן כו"ל הוא שוכר אח"כ פועלים שכירי יום שיצו את הבית והוא משלם לכל פועל שכרו צעד כל יום וכיון דסוף כל סוף הבית נעשה ע"י שכירי יום, ורק שהאומן הקבלן משלם לאותן שכירי יום וכיון שכן שייך מראית עין והשאל דכל מי שישאל את הפועלים הצנוים איך משלמין להם יאמרו שמשלמין להם צעד פעולה כל יום. ואי"כ יאמרו דהישראל שכר אותם על פעולת יום וצפצורו הם עובדין בשבת שכרי כמו שהקבלן שוכר שכירי יום כן יוכל הישראל לעבור שכירי יום. משא"כ במלאכה שריפת לנזים אין כאן שום פעולה ועבודה בשכירי יום לא במלאכה ולא בצופו דהיינו לא מהבעל הבית ולא מהקבלן הנקרא אונטערנעמבער וכיון דדרך מלאכה זו כך הוא שפיר יש להחיר. ואי"כ לפי מכתב מעבית גם צדון שלנו של חטיבה עלים מן היער ג"כ כן הוא שאין כאן שום פועל שיעבוד צעד פעולה יום לא מצעל היער להקבלן ולא מהקבלן לפועלים העושים המלאכה, וכיון שמהנהג מלאכה זו הוא כן למעט בכל המקומות שפיר יש להחיר ואי"כ דברי מעבית צעמם כראשון להחיר הם נכונים. וגם דבריו צעמם השני להחיר ג"כ יש בו כדי סמיכה:

ראמנ עכ"ז אם אפשר הדבר הייתי אומר שיותר טוב להחנות עם הערלים החוטבים שיביי שכרם שיקבלו אח"כ חלק מגוף הפעלים הנחטבים. והיינו שצדק משל כל עשרה קלאפטער עלים שיחטבו יביי להם חלק כן וכך שליש או רביע כפי יוקר המלאכה. ומשום דבאופן זה הביחור הוא פשוט מאוד. ויש לו יסוד חזק בש"ס ממה דמבואר בספ"ק דשי"ת בשדה דבאריסות מותר

אומר לו שיאכיל אותה צודלתי אסור משום לפי' ועיי'ש עוד בסוף דבריו וראה להדי' דגם לדבריו צדון שלנו אסור הוא. כו"ש ושי"ת: ספמיחאלי י"ו הרד"ש לפ"ק.

שמעון בן צפת

סימן ב.

לכבוד ידידי המופלג הנגיד
מרה עקיבא בלזי ג"י
בקראמנא יצ"ו.

אחדשה"ט 76
נדבר שאלחו שיש לו מהאדון שלו זכות שיוכל לחטוב ככל שגם מביער של האדון עלים שני יאך וייער הוא בחוף החמוס של כעיר ושכר ערלים לחטוב ומשלים להם שכר בקבלנות כיונו צעד כל קוואדראט-מעטער סכום ידוע כי בן המנהג במלאכה זו והערלים רואים לחטוב גם בשבת, ולמעלה באתה אין שום נפקותא אם יחטבו בשבת או לא ואין לו שום הנאה ממנה שהערלים חוטבים בשבת רק הערלים רואים למשוך בן לפונת פתחם, ואם לא ימלא מעבית ראונו שזה אלו יתבעל כל הכבירות ששכר אותם לחטוב ויכה לו מחכ הפסד מרוב שזמן יתון לו על החטיבה מהיער באופן שמה יעבר הזמן ויסוד כל העלים, ודעה מעבית להחיר מזד חרי עשמי ח) משום דעסק כזה של מלאכה חשיבה עלים מהיער מפורסם לכל שאינו נעשה אלא ע"י קבלנות, ב) משום דכיון דהיער הוא של האדון והאדון בלאכ"ב חוטב שם עלים בשבת אי"כ לא יוכר כ"כ מלאכה הישראל בשבת ושאל תור"ד. ואני אומר דכן אמת דשני עשמי הביחור שכתב מעבית טובים הם ורואים לסמוך עליהם וכבר כתבתי י"א לשאל אחד (ועיין שו"ת מהרש"ג ח"א ארי"ה סימן א) להחיר מה"ע מלאכה עשית ושריפת לנזים דהיינו לפשות "אוראלקטן" ולשרוף אותם ע"י עכו"ם והעכו"ם עושה אותם בש"ק. משום דבמלאכה עשית ושריפת לנזים המנהג בכל המקומות לשלם רק מכל חלק שיעשה כפי הסכום שהוא משוה עם הפועל, וביחורתי שם שמי"ת אינו מוטיל להחיר לנזות בית בשבת על ידי קבלנות חף בשמים כללו דבעיירות הגדולות אין המנהג לנזות רק בקבלנות ומשום דשאינו גבי בנין בחים דכתיב דבמנהג לנזות בית ע"י אומן הנקרא "אונטערנעמבער" מי"ת הקבלן אומן כו"ל הוא שוכר אח"כ פועלים שכירי יום שיצו את הבית והוא משלם לכל פועל שכרו צעד כל יום וכיון דסוף כל סוף הבית נעשה ע"י שכירי יום, ורק שהאומן הקבלן משלם לאותן שכירי יום וכיון שכן שייך מראית עין והשאל דכל מי שישאל את הפועלים הצנוים איך משלמין להם יאמרו שמשלמין להם צעד פעולה כל יום. ואי"כ יאמרו דהישראל שכר אותם על פעולת יום וצפצורו הם עובדין בשבת שכרי כמו שהקבלן שוכר שכירי יום כן יוכל הישראל לעבור שכירי יום. משא"כ במלאכה שריפת לנזים אין כאן שום פעולה ועבודה בשכירי יום לא במלאכה ולא בצופו דהיינו לא מהבעל הבית ולא מהקבלן הנקרא אונטערנעמבער וכיון דדרך מלאכה זו כך הוא שפיר יש להחיר. ואי"כ לפי מכתב מעבית גם צדון שלנו של חטיבה עלים מן היער ג"כ כן הוא שאין כאן שום פועל שיעבוד צעד פעולה יום לא מצעל היער להקבלן ולא מהקבלן לפועלים העושים המלאכה, וכיון שמהנהג מלאכה זו הוא כן למעט בכל המקומות שפיר יש להחיר ואי"כ דברי מעבית צעמם כראשון להחיר הם נכונים. וגם דבריו צעמם השני להחיר ג"כ יש בו כדי סמיכה:

ראמנ עכ"ז אם אפשר הדבר הייתי אומר שיותר טוב להחנות עם הערלים החוטבים שיביי שכרם שיקבלו אח"כ חלק מגוף הפעלים הנחטבים. והיינו שצדק משל כל עשרה קלאפטער עלים שיחטבו יביי להם חלק כן וכך שליש או רביע כפי יוקר המלאכה. ומשום דבאופן זה הביחור הוא פשוט מאוד. ויש לו יסוד חזק בש"ס ממה דמבואר בספ"ק דשי"ת בשדה דבאריסות מותר

שאלות ותשובות אוצר החכמה

אבני נזר אוצר החכמה

אורה חיים חלק א' אוצר החכמה

מאת כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבנו הרב הגאון
הקדוש שר התורה ויראת ה' טהורה מאורן של ישראל
מרן אברהם זצוקללה"ה בעהמח"ס אנלי פל

אשר שימש בכתר הרבנות בק"ק פארצאוו, קראשנעוויטץ,
נאשעלסק, סאכטשאב, ואור תורתו זרח על כל כנפות הארץ,
בן הרב הגאון הצדיק המפורסם חסידא ופרישא מו"ה זאב נחום
זצלה"ה אבד"ק ביאלא בעהמח"ס אגודת אזור, חתנו ותלמידו
של הרב הגאון האלקי קודש קדשים מלאך ה' צבאות נורא מאד
האדומו"ר הגדול מרן מנחם מענדל זצוקללה"ה מקאצק.

שליחות. רק משום שומע כעונה אחינן עלה. ואם העונה בעלמא אינו מחויב ולא הוה ברכת חיוב אינו יוצא בו. ואריך לטעמא דערבות. וזוה אינו יוצא בלא אמן:

ח) אף קשה למה שכחתי גזעתי הרמב"ם מהא דחליו עבד וחליו בן חורין אפילו לעלמו אינו מוציא [ר"ה כט.]. ומשום דהקול בא ממי שאינו בר חיוב גם כן. ואי אמרת דבשמיעה אפילו ממי שאינו בר חיוב הי' יוצא. רק משום שלא פעל השמיעה במעשה. ולגבי המעשה יחשב כאילו לא חירות פעל כל המעשה. וכמו דקיימא לן בשבת זה אינו יכול וזה אינו יכול חייב. ושיעור אחד לשמיהן. דחשיב כאילו כל אחד פעל כל המעשה. והכא נמי כיון דלא עבדות לזד לא הי' יכול לפעול כלום בלא לא חירות. חשיב כאילו לא חירות פעל כל המעשה. ומהאי טעמא יוצא מי שחליו עבד וחליו בן חורין כל המלוות. רק בחקיעת שופר משום שבקולו הוא יוצא והקול מורכב משמיהם. אבל אם תאמר דרק משום המעשה אינו יוצא כששמע ממי שאינו בר חיוב, שוב יכול לזאת כמו בכל המלוות. ואפילו אחרים יוציא מי שחליו בן חורין. שזד חירות נעשה שליח. והרי נחשב הלא חירות כאילו פעל כל המעשה. וכאילו כל המעשה פעל השומע ושוב יוצא בקול אף שזא ממי שאינו בר חיוב. ודברי הרמב"ם ז"ע, ועל כורתך לומר דחקיעת שופר שמוציא אחרים גם כן משום שומע כעונה. וכן הוכיח השאגת אריה סימן י"ג דמהא דמי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא. דלאו בשמיעה לזד תליא מילתא. ולפי זה שפיר נוכל להוכיח מהא דחוקע שיצא מוציא. דבברכות נמי אף על פי שיצא מוציא אפילו בלא עניית אמן. וראיות הגאון ר' עקיבא איגר כבר נדחה לעיל בטוב טעם:

לו אבותיו ספר תורה אינו מקיים המלוה [כדאיחא בסנהדרין דף כ"א: ובפוסקים] אלא אם כן כתבה בעלמו או על ידי שלוחו. ובספר המלוות להרמב"ם [מ' י"ח] מצוה דאם קנה לו ספר תורה אף דכחוקף מלוה מן השוק [מנחות ל.] קיים המלוה. והיינו משום דכתיב כתבו אינו יוצא אלא בפעל במעשה שיהי' לו ספר תורה. והכא נמי כיון דכתיב חקעו בחודש שופר. ומינה יליף שליח ראש השנה [לד.] דמרועת ראש השנה בשופר. והרי כתיב חקעו במעשה. וכן ילפינן החם בגזירה שוה ממדבר והחם כתיב וחקעמם. ואף דהתכלית הוא השמיעה. [וכמו שהביא הרמב"ם הדמיון מקובה דאף דכתיב מעשה. מכל מקום המלוה הישיבה] מכל מקום בעינן שיפעול זאת במעשה. והיינו שיתקע כדי שישמע או שיתקע שלוחו. אבל אם אחר חוקע כדי שישמע. הרי הקול נכנס ממילא באוזניו ושמיעה אינה מעשה. כמ"ס הרא"ש נדרים (דף ע"ב:) דשמיעה הו' מידי דממילא. ואינו יוצא בקול זה שזא ממילא לאוזניו כמו שאינו יוצא בספר תורה שהניחו לו אבותיו. ואינו דומה לטובה דהישיבה היא מעשה. ועל כן אם מי שאינו בר חיוב חוקע דאינו יכול לעשות שליח. כמו שאין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה. אינו יכול לזאת בשמיעה. כיון דשמיעה אינה מעשה. ובקרא כתיב חקעו. ואף דבמסכת ע"ז (דף ל"ט.) אשה שהי' נשאת לחבר וקושרת לו תפילין בזרועו, אף דקרא כתיב וקשרתם. אפשר שאותו חבר הי' סבירא לי' שבת ולילה זמן תפילין. ולא מלוח עשה שהזמן גרמא הוא. וגשים חייבות וכו' מאיר ור' יהודה דסבירא להו הכי עירובין (דף ז"ו:) או משום דבפרשת קדש ובפי' והי' כי יציאך כתוב והי' לאות על ידכה, שמע מינה דזמה שהם עליו לזד מקיים המלוה. כן יש ליישב דעת הרמב"ם. [ע"ע באג"ו יו"ד ח"ב סי' ע"ה ד']:

ט) קשה לי לדעת הטור דאם בריך בפחות מעשרה יצא. ואריך לומר לפי זה הא דמקשה בדרב יהודה והא לא הוה עשרה. דאם כן לא הי' לו להתכוין לזאת כדי לקיים הברכה כתיקנה. וכן כתב הפרי מגדים [מ"י רי"ט גמ"ז סק"ב]. וקשה דאם כן מה משני דהוה עשרה. הא מכל מקום לא קיים כתיקנה שלא אמר לחייבים כו'. ועל כרחק משום דלחייבים אינו מעכב ועשרה מעכב. ושיטת הטור ז"ע:

ז) ור"פ זה אף על פי שיצא מוציא אפילו בלא טעמא דערבות. דשייך במלוה ויכול ליעשות שליח. ולא חשיב מלוה שבגופו. שהרי המלוה השמיעה. הי' ממי שמחויב או אינו מחויב והוא שומע בעלמו. רק שריך שיפעול השמיעה במעשה ושפיר מהני על זה שליחות. מה שאין כן בברכות דלא שייך שליחות על מעשה הברכה דהוה מלוה שבגופו, ותדע שאם אינו שומע אינו יוצא [אפילו למאן דאמר לא השמיע לאוזני יצא] ולא שייך בזה

הלכות שבת

סימן מא

בדין קבלנות ואריסות בשבת.

קמא דע"ז [כ"א:] דאי לאו דאריסות דמרחץ לא עבדי אינשי ומחויב לאינשי כשכיר יום הי' מותר אף שמחממו בכל יום. ומסתמא מחויב האריס לזבל המרחץ לחממו בכל יום וכשאומו לו בכתם הרי הוא כאומר לו לחממו בשבת. ואף באריס דשדה משמע במוס' ע"ז (דף כ"א:) בשם ר"ח דלפעמים כמה מלאכות שאי אפשר לעשותן רק בשבת ואי ממחין עד למחר יפסד. ואם כן מחויב האריס לעשותם בשבת ואף על פי כן מותר. וכן משמע בר"ן סוף פרק קמא דע"ז דבאריס דשדה אפילו אומר לו להדיא לעשות

א) ר"אוי להתזון בטעם היתר קבלנות דמצוה בפוסקים [מ"י רמ"ן] משום דקבלן קבלותי עבד ואדעתא דנפשי' עבד כשקץ לו שחר. אם כן אפילו אמר לו לעשות בשבת יהי' מותר. כיון דאינו שלוחו. וכמו אריס דמרחץ דמצוה בסוף פרק

חורה בקטן עושה על דעת אביו. היינו שהקטן עושה מחמת שידוע שנת לאביו [כמו שפרש"י] אף שאינו מלווה וליח ב"י משום להזהיר גדולים על הקטנים. מכל מקום אסרה חורה מדכחיז וזנך. והוא טעם אחד עם איסור צהמה משום שעושים על דעתו כדאיחא בפרק קמא דקידושין [נג:] עבד קטן צהמה דמי. על כן בגוי עושה על דעתו, הגם שלא דמי לצהמה וקטן שאין להם דעת עלמם כלל. מכל מקום ה"י אסור מדרבנן. ולא משום שליחות שהרי אין ישראל שולחו ומלווהו כלל. רק שהגכרי עושה על דעתו אסור. קיזור הדברים דשני איסורים יש בגוי עושה מלאכתו של ישראל. הא' מה שהישראל שולחו. הב' מה שהגכרי עושה על דעתו:

(ד) **והנה** באיסור שליחות אין איסור אלא אם אומר לו לעשות בשבת, אבל באומר לו לעשות סתם דומה למה שכחצו החוס' ריש פרק המדיר [כחצוהו ע']. דאם אומר לחנוני הילך דינר ומן לפועלי פירות אין איסור משום שציעית נכך כו' משום שאין אומר לחנוני שיתן להם שציעית כו' עיין שם. והכא נמי כיון שאין אומר לפועל לעשות בשבת דוקא אין איסור משום שליחות. רק מכל מקום אסור כשלא קאץ משום שהגוי עושה בשבת על דעת ישראל. דל אמירת ישראל מהכא אסור משום עשיית הגוי בעלמא. והכא אין להחיר משום גוי אדעתא דנפשי' עבד. דזה לא מהני אלא באינו אומר בפירוש שעושה לדעת ישראל רק שהדבר נראה כן. בזה מהני סברה אומדנא דאדעתא דנפשי' עבד. אבל צנתן לו ישראל המלאכה לעשות. דהוא עושה בפירוש לדעת ישראל. בעינן קאץ בפירוש:

(ה) **ובל** זה בקבלן דשלומו של ישראל הוא ונשליח אין לחלק בין חנם לבשכר. אבל באריס דהוא כשותף בשדה ואין עושה שליחות בעל הבית כלל. מותר אפילו מחויב לעשות בשבת. ללאו שלוחו הוא כלל. כיון שאינו נוטל פירותיו עבור פעולתו. שהרי אפילו ירדו גשמים מאליו בלא פעולת האריס ללות נוטל הפירות. ומשום דאריס כשותף כמ"ש הר"י (פרק השוכר את האומנין) [נגיעין פ' מי שאחזין עיין שם. רק שמכל מקום עושה מלאכתו של ישראל. בזה אמרין כיון דהוא אדעתא דנפשי' עבד כמו קבלן כשאינו מלווה לעשות בשבת. דגם כן אין איסור משום שליחות רק משום שעושה מעצמו מלאכת ישראל מהני צענייהם היחר אדעתא דנפשי':

L

סימן מב

ב"ה יום ג' במדבר מ"ב למשמוני"ם חרנ"ב לפ"ק.

שלום לכבוד הרב המאה"ג חר"ף ובקי מו"ה חיים זעליג נ"י האבד"ק לרבראנין.

(א) **ברבר** לבנות ציה הכנסת בקבלנות אשר יש כמה טעמים להחיר. הא' במקום שדרך לשכור בקבלנות שהאדריכל הגוי מקבל עליו כל המלאכות והוא שוכר פועלים. ומה

בשבת מותר. שכחצו בישראל וכתי שיש להם מרחץ בשותפות ובשבת הכותי לצד מחמתו וצחול שיהם מחמתין אותו שרי דגוי אדעתא דמתנה שלו עבד. ואל תקשה עלי ממה שנינו בחוספתא [דמאי פ"ו ה"ג] ישראל וכתי שיש להם שדה בשותפות לא יאמר ישראל לכותי טול אתה חלקך בשבת וכו'. דהתם כיון שישראל נוטל כנגדו צחול. נמאך שכרי נעשה שלוחו בשבת. ואי אמרת דבאריס אם אמר לו להדיא לעשות בשבת אסור. אם כן מעיקרא מה הקשה הר"ן. הרי אמר לו להדיא טול אתה בשבת. אלא ודאי כדכחיזנא דבאריס אפילו אמר בפירוש לעשות בשבת שרי. ואם כן גם בקבלנות לשחרי. שהרי החוס' מדמים לגמרי קבלנות לבאריסות [עיין שם בדבור המתחיל מאי טעמא אריסא אריסותי עבד שהקשה ר"י דר' שמעון בן גמליאל דהתמיר בקבלנות איך התיר בבאריסות, ומירצו דגם בקבלנות שרי אלא מחמיר על עצמו ה"י] והרי מבואר בפוסקים בקבלות אם אמר לו לעשות בשבת אסור:

(ב) **גם** ז"ע דברי הר"ן [שבת, ג' הר"ף ז']. בשליח אגרות דאף שקוצב לו שכר לכל יום צהליכתו וצחורתו רק שאינו מקפיד עמו מתי ילך ואין צריך לילך בשבת דוקא מותר. והרי שם לאו קבלן הוא אלא שכיר יום. דאף שאינו נותן לו כלום אם לא ישלים כל השליחות שאם יחזור באמצע הדרך ודאי לא יתחייב לו כלום. מכל מקום כהאי גוונא תשיב שכיר יום ולא קבלן כדאיחא בצבא מניעא (דף ע"ו): ברש"י בדבור המתחיל צמה דברים אמורים שלא התחילו במלאכה. דחמריס המוליכים תבואה ממקום למקום ונוטלים שכר עבור כל יום חשובים שכירי יום. אף דאם יחזור באמצע דרך לא יתנו להם כלום ודמי ממש לשליח אגרת:

(ג) **על** כן נראה לי בדעת הר"ן ז"ל דתרי גווי איסורים יש בגוי העושה מלאכתו של ישראל בשבת. הא' משום שליחות דלחומרנא יש שליחות לנכרי [ע"ע להלן פ' מ"ג אות ו']. הב' דאפילו הגוי עושה מאליו בלא צווי ישראל כל שעושה לטובת ישראל צלי שינפח לתשלום גמול אסור. ודבר זה מוכח מדהקשה הש"ס (דף קכ"א). צלליקה דכוותה נכרי בעושה לדעת ישראל מי שרי. ופרש"י עושה לדעת ישראל שידוע שנוח לישראל [והה"מ פ"י] ה"ן הביא לשון רש"י ההוא. דלא כפרש"י יבמות [קיד]. שאביו עומד עליון ודבר זה אינו משום שגוזרין שיאמר להגוי. דאם כן מה משני הש"ס נכרי אדעתא דנפשי' עבד. דלענין גזירה שמה יאמר לו אין חילוק בין עושה הגוי בחנם או בשכר. וראי' מדהמן במס' מכשירין פרק ב' [מ"ו] ירק נמכר בשוק בשבת ימחין צכדי שיעשו. ושם הטעם שמה יאמר להביא כמבואר בחוס' פרק אין לדין [גי'ה כד:] ובשבת (דף קכ"ב). ובשאר מקומות וכלל הפוסקים. הרי דלענין גזירה אין לחלק בין עושה הגוי בחנם. ואם כן מאי משני הש"ס. ועל כוונתך דהכא אין גוזרין דמשום דליקה הקילו כדעת הרשב"א בסוף ספר עבוה"ק. או כדעת החוס' משום שאין ישראל נהנה מוגן המלאכה כמו שכחצו החוס' [קכג]. אלא דבעושה לדעת ישראל מדינא אסור מדרבנן. שהרי איסור מחמיר אפילו צהמה גוי [כמ"ש הר"ן ריש פרק מי שהתשיך ובפרק קמא דע"ז] הרי דאסור משום שהצהמה עשה על דעתו. וכן אסרה

ספר

בית מאיר

על

שדחן ערוך אבן העזר

כתיבו וגם יקרו

הרב הגאון הגדול המפורסם מוסת הדור מהר"ר מאיר פוזנר זצ"ל והיה אב"ד ורי"ם דקק
שאטלאנד * בעיר דאנציג - תבניתו ומתכונתו ימצא תוכו המעין בצדק :

לחנן יקרה ספר המאזן הזה ולחשוקה הלעזים לדניו החוקללים גם הנאחיו עוד הפעם לביטוי כבד יחי והודי :
הוקפתי עליו הנכות יקרות ומועילות חלה הרב הגאון הגדול מוסי ברוך פרענקל זצ"ל לסיים אנדיק לייסניק ישיא
הם שולחתי רשום בכ"י חותם על גליון הציה תאיר אשר קיחיו בכסף חלה הציה בקד הספרים שלו זכרה לי אלקי למוצם:
הנשי שמואל נאכרבערנ

ברפוס האנדק שמוסלח מוסרר זלמן ליב פלעקיר וקוסמי כ"י :

beis Meier

Lebmerg Druck des F. Galinski und S. I. Flecker 1880

תשובות

חתם סופר

על ארבעה חלקי שולחן ערוך
שבעה חלקים

מאת רשבבה"ג מרז

דבינו משה סופר זצוק"ל

מהדורת נוסענצווייג

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת,
בתיקונים מראי מקומות הערות והארות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד

על-שם החתם סופר ז"ל

בעיה"ק ירושלים תובב"א

הצדיקים הזוכים לחזות בנועם ה' מ"מ משתנה ומתעלה ממדרגה למדרגה למעלה מהראשונה ויושב גם שם יב"ח, ושוב ביא"צ מעיינים בדינו ומתעלה וכן לעולם, ע"כ כתב הגאון וכן לעולם לא יעותו בריבו שלא להעלותו למקום משכן כבודו מפני עיבור החדש כך צריך לומר, ועתה אני שואל ובא, הנה משפטו י"ב חדשי לבנה שהם שני"ד יום בשנה כסדרן ומת באדר ראשון נימא לשנה האחרת בשבט כלתה לו שני"ד כי לא יעותהו ה' בריבו, וכן לעולם יהיה יא"צ שלו בשבט עד אחר ב' שנים שיעברו השנה ויהיה מן שבט עד טבת שני"ד ימים הלא לא יעותהו בריבו יהיה יא"צ בטבת, ואם עוד יעברו השנה יהיה מטבת עד כסליו שני"ד ימים ויהיה היא"צ בכסליו, מי שמע כזאת מי ראה כאלה:

אמנם לא כתב הגאון זה אלא מאדר לאדר אם מת באדר פשוטה יהיה היא"צ לעולם באדר הראשון דאיכא עכ"פ שם אדר עליו וע"ז שייך לא יעות בריבו שלא לדחות עד אדר השני, אבל להמיר אדר בשבט בשינוי שם לא עלתה על דעתו כדאמרינן ב"ר"ה ט"ו הנ"ל דאזלינן בתר רוב הימים דלא מחליפים שבט באדר והכא נמי דכוותיה, וזה ברור לפע"ד בעזה"י דאותו שמתו אבותיו כ"ט אדר ראשון בשנה מעוברת היא"צ שלו בכ"ט אדר בשנה פשוטה בלי פקפוק כלל:

משה"ק סופר מפפר"מ

תשובה טו

שיל"ת, יערגן סמוך לק"ק פ"ב יום ד' ער"ח אלול קפו"ל. שלום וכ"ט וכתיבה וחת"ט לאלתר לחיים טובים ומחוקים. להנהו תרי צנתרות המריקים מאליהם זהב יקר מפנינים, חריפים ובקואים ומשוונגים, לאנשי מופת קרושי ישראל המה בנים נכדים וגינים, ה"ה הרב החרון מו"ה מרדכי זאב והרב החרון מו"ה יוסף שאול נ"י, תרווייהו גברי רכרבי ומאורים גדולים, במסלות בית אל עולים, ה' עליהם יחיו:

7 אהוביי ידידי רבנים מופלגים נ"י טעמתי מעט דבש כצפיחית ולשד השמן מנועם אימרא

אבל החדש של שנת י"ג שאנו דנים עליו ע"כ אמרינן סוף דינא כתחלת דינא ונגמר שעתו בזמן ההוא, דכיון דסברא זו סברא דאורייתא היא הדרין לאל גומר עלי שיהיה גדולו של זה נגמר קודם זמן הראוי לילדים כגילו, כנלע"ד ליישב סברא הנ"ל:

עד כאן דברנו מבר מצוה, והנה בסוף התשובה ההיא כתב דלענין יא"צ דעת מהרי"ו להתענות בשני והוא ז"ל כתב שלא ידע מתחלה דעת מהרי"ו והיה מורה ובא להתענות בראשון דכיון דשלמו למת יב"ח וכי מפני שנת עבור השנה יהיה זה נתון בדין חדש יותר, לעות אדם בריבו ה' לא ראה, אלא יא"צ שלו בראשון וכן לעולם, ואי משום אקדומי פורענותא לא מקדימי הכא כיון דמשום כפרה ותשובה הוא לא שייך אקדומי פורענותא, ומ"מ עכשיו שראה דברי מהרי"ו הוא אומר לשואלים יש פלוגתא בזה והם יבררו כרצונם ע"ש. הנה מ"ש היכא דלכפרה אתי לא שייך אקדומי פורענותא לא מקדמי, לא ראה דברי הרמב"ם רפ"ה מהל' תענית שכתב כל ד' תעניתים אינם אלא לתשובה וכפרה לקיים והתודו את עונם ואת עון אבותם ואפ"ה מאחרים ולא מקדימים משום אקדומי פורענותא לא מקדמי כמבואר פ"ק דמגלה [ה' ע"א], ומ"ש לעות אדם בריבו ה' לא צוה, לכאורה צריך לומר דס"ל דוקא גבי הטבעיי שייך לומר לאל גומר עלי אבל לא במשפט ה', וצ"ע הא אי ב"ד מעברים השנה נדחי ר"ה ויה"כ ומתעכב כפרת כל ישראל, ועל זה אמרו במדרש רבה פ' אמור הקב"ה משיב למלאכים ששואלים אימת ר"ה ויה"כ ומשיב אני ואתם נרד לב"ד של מטה, כלומר אפילו הכינו כסאות למשפט כל יושבי תבל ונמלכו ב"ד לעבר החדש הרי נדחה יום הדין ממקומו וב"ד של מעלה תלוי בבחירת ב"ד של מטה, והנה כמה בני אדם מתים קודם יה"כ ולא זכו לכפרה ואילו לא עיברו היו חיים עד אחר יה"כ וזכו לכפרה בעה"ז, וצ"ל דס"ל למהרי"ו מינץ דזהו דוקא בכללות האומה בכלל וכל אפין שוין אבל לעות אדם יחיד בריבו לא נ"ל ודוחק, ועוד אני אומר הרי הגאון ז"ל כתב "וכן לעולם" פירוש לעולם כשיארע יא"צ של זה בעיבור יתענה בראשון מטעם הנ"ל שלא לעות בריבו, וצריך להסביר עפ"י המקובל כשם שמשפט רשעים בגיהנם יב"ח כן כל

(א) תשובה זו נדפסה בשינויים בספר מפרשי הים (שחובר ע"י הרבנים השואלים ז"ל) הנספח לספר ים התלמוד עמ"ס בבא קמא. קצת מהשינויים הובאו בהערות שמתחת לקו, וקצתם

צוינו בפנים בסוגריים. טעויות-סופר ברורים תוקנו בפנים בלי ציון. (ב) שם: "ומתוקנים".

חת"ם

שו"ת חאו"ח סימן מו

סופר

כ"ט

יאה הני מילי חורפא דשדרא לן ונהניתי ואמרת
 ברוך שככה לו, ויען אין הרבר נצרך לשעתו ולא
 לדינא כלל ולכשיוצרך לא לדידי צריכא והלא עמהם
 הכרתי והפלתי דודם י"ג הגאון הגדול נ"י אב"ד
 דק"ק לבוב, ואנכי פה בקרית חוצות בלי ספרים
 ובלי הכנה רבה דאורייתא ואני עוסק ברפואות הנפש
 ואין פנאי לנצח ולפעול פעולה תמימה כמימים
 ימימה, אך מה אעשה והנה כתבו פר"מ אלי זה
 שלישים זא"ז ואלצוני להשיב על כל פנים על
 דבריהם העמוקים המתוקים מצהירים כברקים, אמרתי
 לא אשיב עוד פניהם ריקם ואבוא בקצירת [אומר]
 כדרכי כי לא באתי לבונן אבנים כי אנכי מדבר על
 לב מבינים גדולים ורעננים:

ע"ד אשר שאילנא קדמיכו למ"ד ק"ש דרבנן אי
 מסופק גם באמת ויצוב דלהתוס' ברכות כ'
 ע"ב [ד"ה בעל קרין חוזר וקורא ק"ש עם פרשת
 ציצית משום דאית ביה תרתי קבלת מלכות שמים
 ויציא מצרים אי צריך לחזור ולברך גם ברכותיה
 כלמ"ד ק"ש דאורייתא כבטש"ע סימן ס"ז, או דלמא
 למ"ד ק"ש דרבנן מסתיין שיחזור על ק"ש משום
 יציאת מצרים ולא על ברכותיה:

והנה בגוף הדין אי קי"ל ק"ש דאורייתא או לא
 לא אכניס עצמי כלל, כאשר כבר הלכה
 מרווחת בישראל ק"ש דאורייתא כפסק הרי"ף
 ורמב"ם והרא"ש בפסקיו ותר"י ורשב"א, והרא"ש
 בתשובה כלל ד' שהעתיק בשם תוס' דק"ש דרבנן,
 הנה זה הדיבור בעצמו הוא לפנינו במס' מגלה כ"ד
 ע"א ד"ה מי וכו', ושם לא כתבו אלא דברכות
 פריסת שמע דרבנן ולא הזכירו ק"ש כלל, ש"מ
 דתוס' שלפנינו שם ס"ל ק"ש דאורייתא ודלא כהתוס'
 סוטה ר"פ אלו נאמרין:

וההיא דהתוס' דמגלה ותשו' הרא"ש הנ"ל דאיירינן
 ביה לא אפטר בלי לוייה של דברי תורה
 בעזה"י, אלו הן קיצור דברי הרא"ש בתשובה הנ"ל
 דהקשה הא לר' יהודה סומא פטור ממצות ואין
 פקח שנסתמא יפרוס על שמע, ותי' ק"ש דרבנן
 ואתי' דרבנן ומפיק דרבנן, והקשה פר"ח רס"י ס"ז
 ג' קושיות, א' סתירה בפסקיו דבפרק מי שמתו פסק
 להדיא ק"ש דאורייתא, ב' עכ"פ מה יענה הרא"ש
 לר' אלעזר דס"ל ק"ש דאורייתא מה יתירן על מתני'
 דמגלה דלר"י סומא שראה מאורות פורס על שמע,

ורוצה לומר הפר"ח דע"כ פריסת שמע דמתני' היינו
 ברכה ראשונה שבק"ש ולא ק"ש עצמו וכמ"ש רש"י
 במגלה כ"ג ע"ב:

תו הקשה ק' ג' נהי דפליגי בק"ש באמת ויצוב
 לא פליגי ואיך יוציא הסומא י"ח, והרי עיקר
 ראייתו מפרק ערבי פסחים דמייתי תוס' מגלה כ"ד
 הנ"ל והתם מבואר דביציאת מצרים דאורייתא לא
 מצי מפיק סומא, וכתב פר"ח ז"ל, ואין להתעקש
 ולומר דביציאת מצרים דכתיב ביה זכירה והוא בפה
 כדמוכח פ"ב דמגלה אינו מוציא אחרים י"ח, דליתא
 דהא קי"ל בפרק לולב הגזול שומע כעונה עכ"ד.
 ודבריו האחרונים הללו מאוד תמוהים דאם זכירת
 יציאת מצרים דפרק ע"פ חמיר משום דזכירה משמע
 בפה א"כ דק"ש נמי הא מהאי קרא דלמען תזכור
 נפקא שהוא דרשת בן זומא שלא זכה בה ראב"ע,
 וא"כ בכל בקר וערב צריך לזכור בפה ואיך יוציא
 הסומא י"ח, אבל הדבר אינו כמו שחשב הרב ז"ל
 אלא מ"ע דליל פסח הוא מוהגדת לבנך ובעי בודאי
 הגדה בפה, עיין גיטין ע"א ע"א תוס' ד"ה והא,
 ועכ"פ מחשבה וזכרון בעלמא לא מהני מש"ה סומא
 אינו יכול להוציא בדאורייתא (אפילו לכ"ע מדכתיב
 בעבור זה) ועיין במנין המצות להרמב"ם שבראש
 היד החזקה ושכספר שרשים מצוה קנ"ז שלא הביא
 רק לשון הקרא והגדת לבנך, וברפ"ז מחמץ ומצה
 צירף לזה גם פסוק זכור את היום ע"ש, ועכ"פ ביום
 ההוא בעי אמירה בפה בלי ספק ולכן צריך שיוציאו
 מי שהוא חייב, ומ"ש פר"ח דבפרק לולב הגזול
 אמרינן שומע כעונה אשתומא קאמר, מה בכך הא
 על כל פנים צריך שישמע מבר חיובא. והענין בזה
 הוא כך דבכל המצות שאינם מוטלים על גוף האדם
 שלוחו כמותו ואין צריך לעמוד על גביו כלל, ומש"ה
 מ"ע שצויה הקב"ה למול בנו שעיקר המצוה שיהיה
 הבן נימול ומוטל א על האב שלוחו כמותו ואפילו
 האב כמצולות הים ומ"ע של שחיטת קדשים שמוטל
 על הבעלים שיהיו קדשיהם נשחטים או שיהיה כריין
 מופרש ממתנות כהונה וכל כיוצא בזה הוה שלוחו
 כמותו ושלא בפניו, אבל מצוה שעל גופו כגון להניח
 תפילין וליקח לולב אי אפשר לשלוחו שיניח על
 ידו של עצמו או ליטול לולב בידו ויוציא רבים י"ח
 זה א"א, ויעיי' כפות תמרים בזה (ואין הספר אתי
 לציין מקומו) ד, וה"ה בעבירה כגון שביתת שבת
 שהמצוה שינוח הגוף ואזהרה שלא יעשו ידינו

ד) הוא לפנינו בדף מ"א ע"ב ד"ה מנא הני מילי.

ג) שם: זה הוא שמוטל.

בר חיובא ולא הועלנו כלום, אלא דצ"ל ה) אם יענו
אמן על בא"י גאל ישראל כבר אמרו בפיהם יציאת
מצרים ויצאו ידי חובתן:

→ וליישוב ב' קושי' הראשונים של הפר"ח אקדים,
דהנה בהא דאמר שמואל ק"ש דרבנן כתב
תר"י וז"ל, ס"ל לשמואל שלא אמרה תורה דוקא
ק"ש אלא שיקרא בתורה בכל מקום שירצה ומה
שאנו קורים זאת הפרשה דוקא אינו אלא מדרבנן
ולפיכך ס"ל אינו חוזר וקורא עכ"ל, מבואר מלשונו
דס"ל לשמואל נמי דאורייתא [חייב] לקרות בשכבו
ובקומו שום דבר מדברי תורה ובכל שהוא יוצא,
ואתו חז"ל וקבעו ג' פרשיות אלו ולכן ספיקו להקל
ובלבד שכבר קרא או עוד יקרא פסוק אחד מד"ת,
וכמדומה לי שתוס' בסוטה ל"ב ע"ב הרגישו בשיטה
זו ובאו לדחותה שכ' וז"ל, מדקאמר ההו"א בדבר"י
תור"ה מכל"ל ודבר"ת ב"ם דוקא בק"ש וכו' ע"ש
והאריכות הזה אינו אלא לשלול שיטה הנ"ל שלא
נאמר ודברת במ נמי בד"ת איזה פ' שיהיה וקביעות
פרשיות אלו דרבנן ולשלול זה כ' ודברת במ בק"ש
ממש קאמר, ומיהו אין הכרח ברחיה זו ד"ל לדבר
בם בעסק התורה כתיב לגרוס ה) עם הבנים ולא למ"ע
קבוע בשכבך ובקומך, משא"כ ודברת במ שהוא
מ"ע שאפילו מי שתורתו אומנותו כל היום לא י"ח
עד שיקרא שום פ' א' בזמן שכיבה וקימה לשם
מ"ע זו. שוב הראוני שזכיתי לכיין בזה דעת שאגת
אריה סימן א' והאריך והסביר הרב שזהו דעת
שמואל והאריך להוכיח זה ע"ש, ולפ"ז ר"א דפליג
ס"ל דפרשיות אלו דוקא מה"ת. ואמנם מצאתי ראיתי
בתומת ישרים סימן י"ג דכ' בשם תוס' ופוסקים
דס"ל בכוונת ר"א ק"ש דאורייתא היינו באופן הנ"ל
והביא ראיות ברורות עצומות והדעת נוטה אליהם
שכן הוא האמת, ולבסוף כתב שהירושלמי דמייתי
תוס' ספ"ק דברכות ד"ה בקשו וכו' סובר כן, וסיים
וז"ל, הנה לך בהדיא שאף התוס' סוברים שפרשיות
אלו קבועות מהמתקנים, ודוחק לומר דכל אלו
המימרות מהירושלמי אליבא דמ"ד ק"ש דרבנן דלא
כהלכתא עכ"ל ע"ש, ורמז עליו מג"א סימן ס"ז
ע"ש, ולפ"ז לר"א פרשיות אלו לאו דאורייתא אלא
דמיירי בשלא אמר עדיין שום פסוק מדברי תורה
ע"כ מספק חוזר וקורא כתקנה, ושמואל פליג נמי
אהא ודלא כרבינו יונה הנ"ל ונשאר ק' השאגת
אריה יע"ש. ולע"ד נ"ל דלא פליגי שמואל ור"א

מלאכה, ומש"ה אפילו למ"ד יש שליחות לעכו"ם
להחמיר ויש שליח לדבר עבירה היכא דאינו בר
חיובא, מ"מ מותר מן התורה שיעשה נכרי בשליחותו
שאין ידו של גוי העושה מלאכה כידו של ישראל,
והארכתי בזה בחי' ר"פ מי שהחשיך, ולפ"ז בכל
מצות התלויים בדבור פה אי אפשר שיוציא אדם
את חבירו י"ח [כיון] דאין פיו כפיו, ואלולי כן היה
אדם בשוקים ורחובות וזה פורס על שמע בבהכ"נ
ומוציאו ידי חובתו וכיוצא בזה (ומ"ש שלהי ר"ה
להוציא עם שבשדות מילתא אחריתי היא ואין כאן
מקומו כמובן) ולא עלה זה על הדעת ע"כ אחז"ל
שומע כעונה כיון ששומע ומכוון לדבריו שמיעת
אזנו הוה כמוציא בשפתיו ממש וכאלו נעשית המצוה
בגופו של זה, נמצא יש כאן ג' מינין, מצוה המוטלת
על גופו לא שייך שליח כלל, ושלא ע"י גופו נעשית
ע"ג שליח אפילו שלא בפניו ויוצא י"ח, ומצוה
תלויה בדיבור אי שמע הוה כעונה ויוצא י"ח ובלבד
שישמע מבר חיובא: ל

76 נמצא לפ"ז אמירת הגדה בליל פסח דנפקא מזהגדת
לבנך שצריך אמירה בפה אינו יוצא י"ח
אלא בשומע מבר חיובא, אבל למען תזכור דבכל
יום ויום דפליגי ביה בן זומא ורבנן בזכירה בלילה
כהא י"ל כהס"ד דפר"ח דבזכירה בעלמא (לא) סגי
ולא בעי אמירה בפה מן התורה מדלא כתיב לא
תשכח ככפ' עמלק, ואע"ג דכתב מג"א סימן ס'
[סק"ב] דכל הזכירות מצוה בפה מ"מ איננו עיקר
בקרא דלא כתיב אלא זכירה, ונהי דנ"ל דלא סגי
בהרהור בעלמא ביציאת מצרים דא"כ למה אמרינן
חוזר ואומר אמת ויציב ומשמע לומר (דב)נוסחת
אמת ויציב כתיקון חכמים, ובתור"י מסופק אם יסיים
גם בא"י גאל ישראל ואמאי הא לענין דאורייתא
סגי בהרהור וזכירה בעלמא ולענין הוצאת ש"ש
לבטלה ליכא למיחש בהרהור, אע"כ בהרהור בעלמא
לא נקרא זכירה אלא בשומע מן א' הקורא הענין
אלא דלא בעי שיהיה הקורא בר חיובא בזה כיון
שעיקר המצוה זכירה ולא קריאה, ועמ"ש תוס' ברכות
כ' ע"ב ד"ה כדאשכחן וכו', ומיושב קושי' ג' דפר"ח
לכאורה, אלא שעדיין עומד נגדי תקיעת שופר דלרוב
הפוסקים אין מצוה בתקיעה אלא בשמיעה ועיין
רא"ש שלהי ר"ה ועיין ה"ה פ"א משופר הלכה ג'
ד"ה שופר הגזול וכו', ואעפ"כ אינו יוצא אלא אם
כן שומע מבר חיובא, וה"נ אי נימא דזכירת יציאת
מצרים לא סגי בהרהור אלא בשומע מפיו הדר צ"ל

ו) שם "ללמוד". ה) שם: "דנ"ל".

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

1234687

קובץ
שלשלת האור

היכל
שלישי

שער
שני

שלחן צדוק

אורח חיים

חלק שני

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול הגאון האלהי
החסיד המפורסם אור עולם מופת הדור
נור ישראל ותפארתו קדוש ה'

אוצר החכמה

מרנא ורבנא

מוד' שניאור זלמן נבג"מ

מהדורת "ובלכתך בדרך"

סימנים רמב - רמו

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

שנת הקהל

הַלְבוֹת שַׁבַּת רַמַּד

מה

אָבֵל נִכְרֵי שְׂכִיר יוֹם שְׁפָנָה בְּשַׁבַּת — נִכּוֹן לְהַחְמִיר שְׁלֵא יִפְנֵם בּוֹ שׁוּם יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם^מ. וְאִפְלוּ אִם כְּשֶׁשָּׂכַר אֶת הַנִּכְרֵי לְיוֹמִים הַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בְיוֹם הַשַּׁבַּת וְהַנִּכְרֵי עָשָׂה מֵעֲצָמוֹ, (ו) אִם עָשָׂה לְטוֹבַת הַיִּשְׂרָאֵל — נִכּוֹן שְׁלֵא יִפְנֵם בּוֹ שׁוּם יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם^מ. אָבֵל אִם נִתְפָּוֶן לְטוֹבַת עֲצָמוֹ — מִתֵּר אִפְלוּ לְבַעַל הַבַּיִת לְדוֹר בּוֹ, פִּיּוֹן שֶׁהַתְּנָה עִמּוֹ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בְּשַׁבַּת^מ:

ח פקצת מקומות נוהגין החר ששהקהל שזכרים נכרים פקבלנות לפנות הזבל מן הרחוב, והנכרי עושה לעצמו ואפלו בשבת, ואין חוששין למראית העין^מ. (ה) ויש שלמדו עליהם זכות^מ, לפי שכבר נתפרסם הדבר שדרך לשכור נכרי פקבלנות לפנות הזבל ולא שכיר

קונטרס אחרון

(ה) ויש שלמדו בו' אף קכג שבמ"א קכד כתב הטעם משום דברבים ליכא חשדא, מכל מקום הרי הרי"ף קכה והרמב"ם קכו והרמ"ה קכז חולקין על זה, כמבואר ביו"ד סימן קמ"א קכח. ועוד קכט עבודה זרה חמירא, כמו שהאריך בזה בשו"ת תודת שלמים הנ"ל קל ובס' הלכה ברורה קלא וכן עיקר קלב:

מה ט"ז שם. מ"א ס"ק יא. וראה לקמן שם. קו"א	מח מ"א סק"ח.
לס' רמג סק"ב. כוננת מישרים ע' קכ; קכו.	מט שו"ת תודת שלמים ח"ב (לחמי תודה)
מו מ"א ס"ק יב.	סוס"ד.
מז רמ"א ס"ג.	

ציונים לקונטרס אחרון

קכג לכללות קו"א זה ראה כוננת מישרים ע'	קכט אף לדעת הרמ"א שם שמתיר בשל רבים.
קכד ס"ק ח.	קל ח"ב (לחמי תודה) סי' ד (סד, ג).
קכה ע"ז מג, ב.	קלא ס"ק ב.
קכו הלי' ע"ז פ"ג ה"י"א.	קלב ראה העו"ב תשעח ע' 56. תפארת יהודה קלמן ע' 250 ואילך.
קכז הובא בטור יו"ד סי' קמא.	
קכח סעיף ד.	

הַלְבוֹת שֵׁבֶת רַמֵּד

מו

יוֹם, וְאִם כֵּן אֵין פֶּאן חֲשֵׁשׁ מֵרְאִית הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִמָּן רַמ"ג^א
לְעֵנֵן מְרַחֵץ תַּנּוּר וְרַחִים, עֵינַי שָׁם.

וּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ לְהַתִּיר לְהַנִּיחַ לְנִכְרִים לְבָנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּשֵׁבֶת,
אִם הוּא מְקוֹם שֶׁמִּפְרָסָם בּוֹ דֶּרֶךְ בְּנֵי הַתְּבִיטִים עַל יְדֵי אֲמֹנִים קַבְלָנִים,
וְלֹא עַל יְדֵי שְׂכִירֵי יוֹם כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁהָאֲדָרִיכָל לְבָדוֹ
הוּא קַבְלָן וְהָאֲמֹנִים עוֹשֵׂי מְלָאכָה שֶׁתַּחֲתוֹ הֵם שְׂכִירֵי יוֹם, שֶׁשָּׁם יֵשׁ
חֲשֵׁשׁ מֵרְאִית הָעַיִן^ב.

וּמִכָּל מְקוֹם, אֵין לְהַתִּיר אֶלָּא בְּשַׁעַת הַדְּחָק, כְּגוֹן שִׁישׁ חֲשֵׁשׁ שְׂמָא
יִתְבַּטֵּל בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן בְּנֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת לְגַמְרֵי מַחֲמַת רִשְׁעַת
הַנִּכְרִים^ג. אֲבָל שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק — אֵין לְהַתִּיר, מִפְּנֵי חֲלוּל הַשֵּׁם
בְּעֵינֵי הַנִּכְרִים, שֶׁהֵם אֵינָם מְנִיחִים לְשׁוֹם אָדָם לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה
בְּפִרְהָסִיא בְּיוֹם אִידָם, וְאֵנוּ מְנִיחִים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשֵׁבֶת בְּשִׁבְלֵנוּ
בְּפִרְהָסִיא^ד.

אֲבָל כְּבוֹד הַרְחוּב אֵינוֹ נִקְרָא עַל שֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל כָּל כָּף, וְאֵין בּוֹ
חֲלוּל הַשֵּׁם, לְכֵן גּוֹהֲנִין לְהַתִּירוֹ אֶף שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדְּחָק.
וּמִכָּל מְקוֹם, בְּמְקוֹם שֶׁאֵין שָׁם מְנַהֵג — אֵין לְהַקְלֵ אֶף בְּכְבוֹד
הַרְחוּב^ה:
ל

גג באה"ט סק"ה. תוספת שבת סוסק"ז. וראה
שו"ת שארית יהודה סוס"י ה, אם במקום
שנתפרסם מותר אפילו שלא בביהכ"נ. וראה גם
שו"ת צ"צ או"ח סי' פז בארוכה.
נד מ"א שם.
נה מ"א שם.

ג ראה תהלה לדוד ס"ק ב.
נא סעיף י.
נב שו"ת תודת שלמים שם סי' ג (נט, א). וראה
אמרי יושר ח"ב סי' קנז. תהלה לדוד ס"ק ד.
הערות בשו"ע אדמוה"ו ע' 26. ביאורי השולחן ע'
קסו.